

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Integrace cizinců v ČR a ve Finsku z pohledu sociální práce

**Integration of Foreigners in the CR and Finland from the
Perspective of Social Work**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Monika Nová, Ph.D.

Autor:

Bc. Aneta Midlochová

Praha 2019

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Monice Nové, Ph.D. za její věcné připomínky a rady při psaní mé diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Integrace cizinců v ČR a ve Finsku z pohledu sociální práce“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 6. 2019

Aneta Midlochová

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá popisem a komparací českého a finského procesu integrace cizinců. Zaměřuje se na tři klíčové aspekty integrace – na roli státu a jeho orgánů, činnost sociálních pracovníků a činnost organizací. Role státu je v tomto pojetí vnímána zejména v nastavení integrační politiky. Role sociálního pracovníka je popisována z pohledu schopností a dovedností, které by měl jako zodpovědná osoba mít včetně znalostí přístupů a teorií sociální práce vhodných k práci s cizinci. Poslední faktor, faktor organizací, je chápán v kontextu příkladů dobrých projektů v ČR a ve Finsku.

Annotation

This thesis deals with description and comparison of Czech and Finnish process of integration of foreigners. It focuses on three crucial aspects of integration – the role of state and its authority, the activity of social workers and the activity of organizations. The role of state is in this context considered as integration politics. The role of a social worker is described from the view of his skills and knowledge which he should have as a responsible person including knowledge of theories connected to social work with foreigners. The last factor, factor of organizations, is perceived in the context of a good practice in the CR and Finland.

Klíčová slova

Česká republika, Finsko, integrace, migrace, organizace, sociální pracovník, stát

Keywords

Czech Republic, Finland, integration, migration, organization, social worker, state

Obsah

Seznam tabulek	7
Seznam grafů	7
Seznam zkratk	8
Úvod.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Integrace cizinců v Evropě	11
2. Počty imigrantů na území ČR a ve Finsku	13
2.1. Počet imigrantů v ČR.....	13
2.2. Počet imigrantů ve Finsku.....	14
3.1. Společná integrační politika vymezená EU	17
3.1.1. Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU.....	17
3.1.2. Evropská integrační síť.....	19
3.1.3. Azylový, migrační a integrační fond	19
3.2. Integrace v ČR.....	20
3.2.1. Úskalí integrace v ČR.....	22
3.3. Integrace ve Finsku.....	23
3.3.1. Úskalí integrace ve Finsku	26
4. Role sociálního pracovníka v integračním procesu	28
4.1. Znalosti a dovednosti sociálního pracovníka	28
4.2. Teorie a koncepty pomáhající sociálnímu pracovníkovi při praxi.....	29
4.2.1. Antiopresivní přístupy	30
4.2.1.1. Zmocňování (Empowerment).....	32
4.2.2. Přístup zaměřený na silné stránky	33
4.2.3. Ekologický model.....	34
4.2.4. Teorie rodinných systémů	35
4.2.5. Koncept kulturní kompetence.....	35
5. Vybrané organizace a projekty podporující integraci cizinců v ČR a ve Finsku	37
5.1. Organizace a projekty fungující v ČR.....	37
5.1.1. InBáze.....	37
5.1.2. Integrační centrum Praha.....	38
5.1.3. Projekt Migrantky mezi ženami	39
5.2. Organizace a projekty fungující ve Finsku	39
5.2.1. Koto tori.....	39
5.2.2. MONIKA.....	41
5.2.3. Punkalaidun projekt.....	41

5.2.4. Startup Refugees.....	42
II. EMPIRICKÁ ČÁST.....	44
6. Úspěšnost integrace v ČR z pohledu sociálních pracovníků	44
6.1. Vymezení problematiky šetření	44
6.2. Cíl šetření	44
6.3. Metoda sběru dat	45
6.4. Metoda zpracování dat	45
6.5. Metodika šetření.....	45
6.6. Operacionalizace	46
6.7. Charakteristika vzorku	47
6.8. Etické zásady.....	48
6.9. Limity šetření	48
7. Výsledky a interpretace	49
7.1. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 1 ...	49
7.2. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 2 ...	51
7.3. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 3 ...	53
7.4. Verifikace a závěry plynoucí ze získaných dat	56
8. Diskuze	58
Seznam použité literatury	65
Abstrakt.....	71
Abstract.....	71

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Počet cizinců ve Finsku	15
Tabulka 2 - Klíčové kompetence sociálních pracovníků	55

Seznam grafů

Graf 1 - Počty cizinců v ČR	13
Graf 2 - Počet žadatelů a příjemců mezinárodní ochrany v ČR	14
Graf 3 - Tazatelská otázka č. 1	49
Graf 4 - Tazatelská otázka č. 2	50
Graf 5 - Tazatelská otázka č. 4	52
Graf 6 - Tazatelská otázka č. 7	55

Seznam zkratek

AMIF – Azylový, migrační a integrační fond

ČR – Česká republika

EIN - Evropská integrační síť

EU – Evropská unie

IAS – Integrační azylová střediska

IOM – International Organization for Migration

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

NCPI – National Contact Points on Integration

NNO – Nestátní nezisková organizace

OAMP – Odbor azylové a migrační politiky

SIMI – Sdružení pro integraci a migraci

Úvod

Globalizace je v současné době pojmem, který je často předmětem nejrůznějších diskuzí a zajisté budí vášně, ať už negativní či pozitivní. Neoddiskutovatelně ovlivňuje životy většiny lidí – informace z nejdlehlších částí světa získáváme neuvěřitelnou rychlostí, cestování nikdy nebylo lehčí. Lidé z vyspělých států se dozvídají o katastrofách a problémech těch, kteří neměli takové štěstí a narodili se do země chudé nebo ohrožené válečnými konflikty. Tento přenos informací samozřejmě funguje i v opačném směru a lidé ohrožení chudobou či násilím vědí, že jinde na světě je lépe, třebaže jejich představy o blahobytu ve vyspělém světě mohou být jakkoliv zkreslené. Je pochopitelné, že tito lidé chtějí mít lepší život a jako jednu z možností, kterou si volí, je migrace.

V posledních pár letech se právě díky migrační krizi přesunulo značné množství lidí z chudých nebo válkou ohrožených zemí do Evropy, aby zde začalo nový život. Aby takový nový život byl skutečně lepší, dostává se ke slovu integrace, která ovšem nedbá jen na kvalitnější život nově příchozích, ale i těch, co se do dané země narodili nebo už v ní žijí. Úspěch integrace v Evropě závisí na jednotlivých členských politikách EU, které jsou orámovány společnou evropskou integrační politikou. Cíle integrace v Evropě jsou tedy stejné, ale cesty k nim se mohou lišit stát od státu.

Česká republika nemá nezanedbatelné množství imigrantů na svém území, i přesto, že cizinců z období uprchlické krize k nám dorazilo minimum. Má ale mnoho jiných přistěhovalců z různých koutů světa, a proto mne zajímá, jak proces integrace v ČR vypadá. Protože jsem rok studovala ve Finsku a z pozorování jsem získala dojem, že Finové dokáží cizince žijící na jejich území integrovat velmi efektivně, rozhodla jsem se vybrat si Finsko jako srovnávací zemi. O Finsku se také často píše, že je sociálním rájem. Zajímá mne, zda je rájem i pro cizince.

Cílem mé diplomové práce je proto zmapování procesu integrace imigrantů z pohledu sociální práce České republiky a Finska. Porovnáím jednotlivé procesy integrace v daných zemích a pokusím se najít rozdíly. Dále se budu zajímat o roli sociálního pracovníka v integračním procesu, jaké schopnosti, dovednosti a znalosti by měl se svou cílovou skupinou nasbírat, aby byla jeho odvedená práce co nejúspěšnější. Pozornost zaměřím i na teorie a přístupy sociální práce, které jsou vhodné pro práci s touto cílovou skupinou. V další části mé diplomové práce se budu soustředit na jednotlivé organizace a projekty, které v jednotlivých zemích existují. Domnívám se, že v této části budou existovat největší

rozdíly. Pokusím se zjistit, jaký přínos organizace a projekty pro danou zemi a její imigranty mají, a zda Finsko může inspirovat českou sociální práci s touto cílovou skupinou.

Závěr mé diplomové práce věnuji praktickým poznatkům ze získaných dat prostřednictvím dotazníků, který vyplňovali čeští sociální pracovníci věnující se integraci cizinců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Integrace cizinců v Evropě

Integrace cizinců představuje poměrně komplexní pojem, který do sebe zahrnuje mnoho sfér a stejně tak i směrů, kterými je k cizincům přistupováno. MV ČR definuje integraci cizinců jako „*proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty*“ (www.mvcr.cz). Integrace je tedy multidimenzionální proces, který probíhá na straně imigrantů i na straně přijímací společnosti (Rákoczyová, Pořízková, 2009).

Přestože jsou snad všechny hostitelské společnosti vnitřně diferencované, platí také, že se lidé uvnitř společnosti řídí určitými pravidly a normami, a tím disponují společnými jmenovateli, které tvoří ucelenou společnost. Mezi takovéto společné jmenovatele patří jazyk, náboženství, etnikum nebo zvyklosti. Z tohoto pohledu pak přistěhovalci představují odlišnost přicházející zvenčí. Na vyrovnání se s tímto druhem odlišnosti různé společnosti reagují různým způsobem (Rákoczyová, Pořízková, 2009).

Některé společnosti cizince ve své zemi vytlačují, tím dochází k jejich marginalizaci či segregaci, potažmo může docházet k úplné asimilaci. Ta stírá veškeré rozdílnosti, které panují mezi majoritou a minoritou. Tyto přístupy však v sobě nesou značná rizika a nemusí být zárukou sociálního smíru. V současné době se ovšem v rámci Evropy přistupuje k integračnímu modelu, který umožňuje cizinci ponechání jeho vlastních a jedinečných odlišností, které zároveň musí být v harmonii s liberálně-demokratickými principy evropských zemí (Rákoczyová, Pořízková, 2009).

Integraci můžeme rozdělit podle oblasti působení na kulturní, strukturální a politickou. Kulturní integrace je zejména o tom, jak se imigrant a jeho komunita přizpůsobí místním hodnotám, normám nebo vzorcům chování. Je ale odražena i v tom, jak majoritní společnost reaguje na aspekty imigrantského kulturního života. Úspěšná a pozitivní kulturní integrace je reprezentována v dobrých vztazích mezi těmito dvěma skupinami. Skrze strukturální integraci získává imigrant přístup k různým sektorům, institucím a organizacím. Tyto sektory mu poskytují vzdělání, ekonomickou soběstačnost a zajišťují mu účast na politické či náboženské činnosti. Jedním z nejdůležitějších prvků strukturální integrace je začlenění imigranta na pracovní trh. Politická integrace je vnímána jako

způsob, kterým stát včleňuje cizince do společnosti. To zahrnuje dostupnost získání občanství a další legální práva, která jsou zapotřebí k plné integraci do nové společnosti. Důležité také je, aby imigranti měli možnost stát se tvůrci politických rozhodnutí (www.vbn.aau.dk).

Obrovský důraz se také klade na ovládnutí jazyka přijímací země, jelikož veškerá sociální integrace se odvíjí od schopnosti domluvit se (Rákoczyová, Pořízková, 2009).

Proces integrace cizinců probíhá na třech úrovních – v mikro-, mezo- a makrosociálním kontextu. V případě mikroúrovně se jedná o interakce mezi jedinci a o jejich vzájemné postoje nebo postoje k institucím. Mezoúroveň se vyznačuje spoluprací mezi skupinami a institucemi. Makroúroveň je pak chápána jako neosobní proces, který není přímo spojen s jednotlivci nebo skupinami v dané lokalitě (Rákoczyová, Pořízková, 2009).

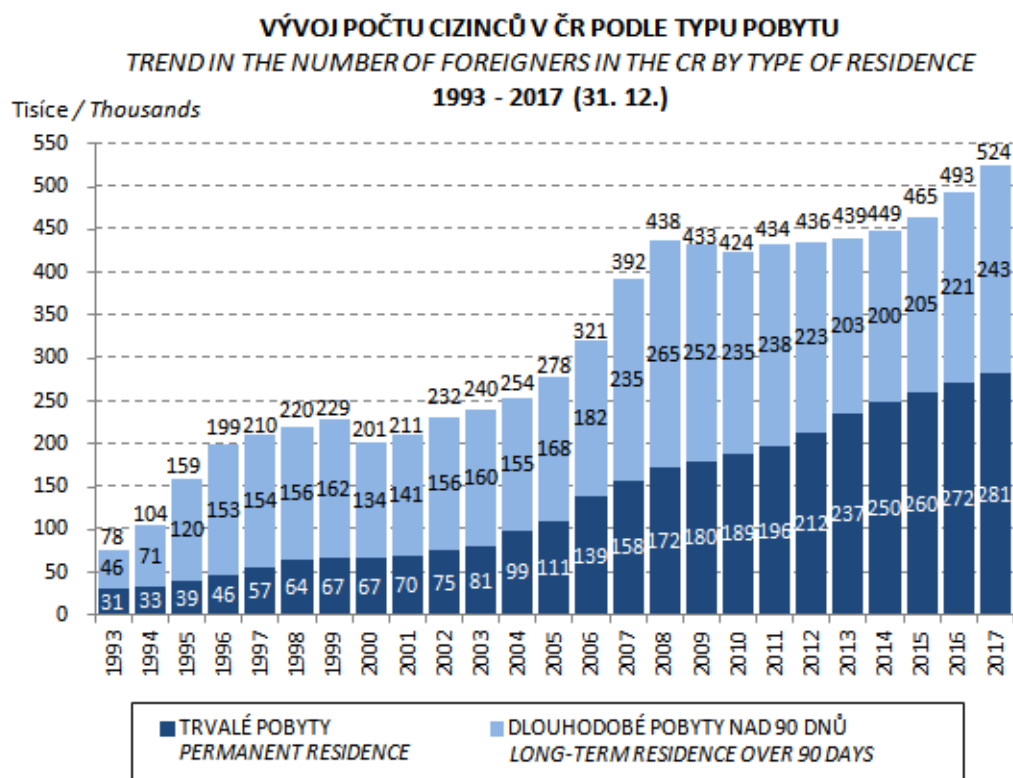
2. Počty imigrantů na území ČR a ve Finsku

Protože se má diplomová práce zabývat komparací české a finské sociální práce s cizinci, v následující kapitole uvedu, kolik imigrantů na svém území jednotlivé státy mají.

2.1. Počet imigrantů v ČR

Počet cizinců v České republice od roku 1993 lineárně vzrůstá. V roce 2017 jsme registrovali 524 tisíc cizinců na přibližně 10,5 milionu obyvatel. Nejčastějším státním občanstvím cizinců v ČR je Ukrajina (22 %), Slovensko (21 %) a Vietnam (11 %), následují občané Ruské federace (7 %) a Německa (4 %) (www.czso.cz).

Graf 1 - Počty cizinců v ČR

Zdroj: Český statistický úřad

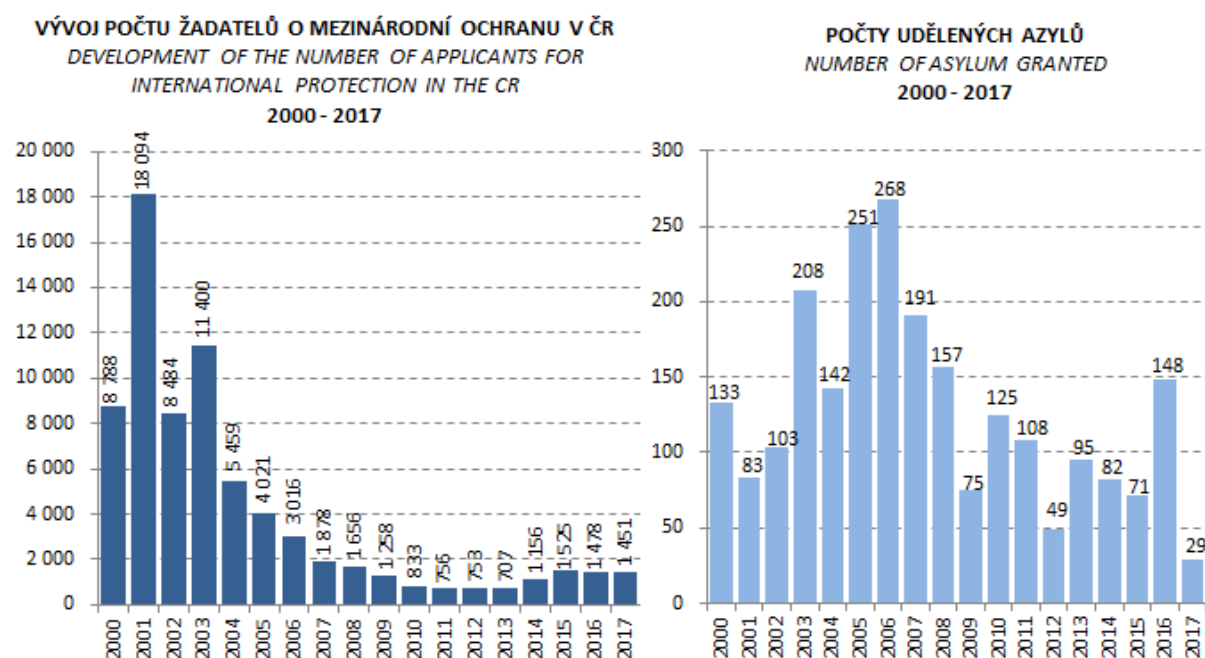
Nejvyšší počet udělených azylů jsme zaznamenali v roce 2006 s celkovým počtem 268 případů z 3016 žádostí. Naopak nejnižší záznam je z roku 2017 s počtem 29 udělených azylů z celkového počtu 1451 žádostí o azyl (www.czso.cz).

Zajímavou informací je, že počet cizinců pocházejících ze třetích zemí, kteří jsou zároveň registrováni na úřadech práce je velmi nízký. K 30. červnu 2015 jich bylo evidováno

necelých 6 000 a z toho jen přibližně 1000 osob pobíralo podporu v nezaměstnanosti. Tato čísla se odrážejí od celkové nezaměstnanosti (Koncepce integrace cizinců, 2016).

Dalším faktem, který může překvapit, je i minimální podíl cizinců podílejících se na čerpání sociálních dávek. V roce 2015 bylo 1,2 % z celkového počtu vyplacených dávek vyčerpáno cizinci ze třetích zemí. Ovšem vývoj v oblasti čerpání sociálních dávek cizinci má rostoucí tendenci. To je způsobeno tím, že rok od roku se počet cizinců žijících v ČR zvyšuje, s čímž dochází k většímu vyčerpávání z celkového objemu (Koncepce integrace cizinců, 2016).

Graf 2 - Počet žadatelů a příjemců mezinárodní ochrany v ČR

Zdroj: Český statistický úřad

2.2. Počet imigrantů ve Finsku

Ve Finsku je k roku 2017 oficiálně registrováno 249 452 cizinců na přibližně 5,5 milionu obyvatel (www.stat.fi). Procentuální zastoupení je tedy obdobné jako v ČR.

Mezi nejpočetnější národy, které do Finska imigrují, patří Estonci (20,7 %), Rusové (11,7 %) a Iráčané (4,7 %) (www.stat.fi).

Tabulka 1 - Počet cizinců ve Finsku

Země původu		2016	%	2017	%	Roční změna v %
Estonsko		51 499	21,1	51 539	20,7	0,1
Rusko		30 970	12,7	29 183	11,7	-5,8
Irák		9 813	4,0	11 729	4,7	19,5
Čína		8 480	3,5	8 742	3,5	3,1
Švédsko		8 040	3,3	8 018	3,2	-0,3
Thajsko		7 487	3,1	7 533	3,0	0,6
Somálsko		7 018	2,9	6 677	2,7	-4,9
Afghánistán		5 294	2,2	5 792	2,3	9,4
Vietnam		5 253	2,2	5 603	2,2	6,7
Sýrie		3 355	1,4	5 290	2,1	57,7
Ostatní		106 430	43,7	109 346	43,8	2,7
Celkem		243 639	100	249 452	100	2,4

Zdroj: Statistics Finland

Finsko se ale liší od České republiky v počtu udělených azylů. V roce 2017 finský statistický úřad registroval 5046 žadatelů o azyl, přiznaných azylů v tomto roce bylo 2528 (www.stat.fi).

Od roku 2001 přijímalo Finsko průměrně 750 uprchlíků ročně, v roce 2014 a 2015 se tento počet navýšil na 1050. Rekordní počet žádostí o azyl Finsko zaznamenalo v roce 2015, kdy registrovalo 32 476 žadatelů (Berhanu, 2017).

3. Integrační proces v ČR a ve Finsku

Integrační proces se může v jednotlivých evropských zemích lišit, ovšem Evropská unie nastavuje obecný rámec, který je závazný pro všechny její členy, tím pádem by jej měly členské státy naplňovat. Konkrétní integrační strategii si na druhou stranu vytváří jednotlivé země samostatně, proces integrace je tedy plně v jejich kompetencích (Leontiyeva, 2011).

V následující kapitole proto zmapuji obecné integrační rámce dané společnou integrační politikou EU a následně se zaměřím na jednotlivé strategie aplikované Českou republikou a Finskem.

3.1. Společná integrační politika vymezená EU

Evropská unie vstupuje do fungování členských států v mnoha sférách, podobně je tomu tak i v imigrační a integrační politice, kterou do určité míry koriguje. V následující podkapitole se proto zaměřím na dokument Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU, který je ve společné integrační politice stěžejní a závazný pro všechny členské státy. Pozornost dále zaměřím na Evropskou integrační síť, která slouží zejména ke sdílení informací a zkušeností skrze jednotlivé vlády a v neposlední řadě se zmíním i o Azylovém, migračním a integračním fondu, který finančně pokrývá migrační a integrační aktivity jednotlivých zemí.

Evropská unie se samozřejmě zaměřuje také na ochranu práv cizinců. Příkladem může sloužit Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 nebo Směrnice 2004/38. Tato směrnice definuje práva občanů EU, kdy předpokladem pro fungování společného evropského trhu a potažmo celé EU je idea volného pohybu jejich občanů. Ženevská úmluva oproti tomu nemá v současné době žádné teritoriální omezení, je tedy univerzální a mnozí odborníci ji považují za nejdůležitější inspiraci pro vznik azylového práva (Koldinská, 2016).

3.1.1. Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU

Jak jsem již zmínila výše, EU poskytuje jednotlivým členským státům obecné principy, které slouží jako vodítko pro formulaci národních integračních strategií. Základním dokumentem, jenž slouží právě k tomuto účelu, je Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, který vytvořila Rada EU. Z tohoto dokumentu čerpá i Koncepce integrace cizinců na území České republiky (Leontiyeva, 2011).

Evropský dokument se zabývá jedenácti klíčovými body. Indikuje, že integrace je obousměrný proces, na kterém se podílejí přicházející osoby, ale i občané daného členského státu. Integrační proces je dle dokumentu takový proces, který zahrnuje adaptaci imigrantů za účasti občanů přijímací země, kteří by jim měli vytvářet takové podmínky a příležitosti, díky kterým bude integrace do společnosti snazší (www.ec.europa.eu).

Integrace také zahrnuje respekt pro základní hodnoty EU. Každý obyvatel EU se musí adaptovat a dodržovat základní hodnoty mezi které patří například respekt pro principy svobody a demokracie nebo respekt pro lidská práva. Jako klíčovou částí integrace pak tento dokument definuje zaměstnanost. Díky ní se imigrant aktivně podílí a přispívá do přijímací společnosti. Nezbytnou součástí úspěšné integrace je taktéž znalost jazyka, historie a institucí země, které daného člověka přijímá. Stát by měl imigrantovi umožnit, aby mohl těchto znalostí nabýt. Dalším důležitým elementem, který evropský dokument o integraci implikuje, je vzdělání. Vzdělání může umožňovat lepší dosažení úspěchu, jak pro imigranta samotného, tak pro jeho potomky (www.ec.europa.eu).

Podle Rady EU je nadále nezbytný rovný přístup k institucím stejně tak i ke službám. Při styku s institucemi a s využíváním služeb by měl platit antidiskriminační přístup, který nezvýhodňuje ani jednu stranu účastníků se integrace. Pro úspěšnou integraci také platí frekventovaný sociální styk cizinců a občanů dané země. Interakce mezi oběma stranami je považována za fundamentální nástroj. EU ve svém textu dává i několik návrhů, jak zaručit interakci aktérů, a to například interkulturním dialogem, vzděláváním o cizích kulturách a obecně stimulací životních podmínek tak, aby docházelo k častému kontaktu cizince s domorodcem (www.ec.europa.eu).

Samozřejmostí by měla být garance svobody náboženského vyznání, pokud její praktiky neohrožují nedotknutelná evropská práva nebo zákony přijímací země. Úspěšné integraci také napomáhá zapojování samotných cizinců do demokratického procesu a do formulace integrační strategie zejména na lokální úrovni. Zapojením imigrantů do integračního procesu se u nich může lépe rozvíjet sounáležitost a pocit toho, že někam patří. Kdykoliv je to možné, je dobré imigranty zapojit i do voleb nebo do politických stran (www.ec.europa.eu).

Integrační politika by měla být začleněna do všech veřejných sfér a důraz by měl být kladen zejména v oblasti vzdělávání a sociálních služeb. Jen díky komplexnosti může být integrace efektivní. Součástí integrační politiky uvnitř EU by měl být i systém evaluace, který indikuje, kde jsou slabá a silná místa jednotlivých elementů integrace. Díky tomu se

v budoucnu mohou jednotlivé členské státy vyhnout nezdarům spojených s integrací. Tento materiál také hovoří o sdílení informací a osvědčených integračních strategií na celoevropské úrovni právě z důvodu předcházení nežádoucích komplikací (www.ec.europa.eu).

Jak jsem již zmínila v úvodu této kapitoly, dokument Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union slouží jen jako pouhé vodítko v integrační politice. Tento krátký materiál si neklade ambice řídit integrační politiku a veškeré kompetence přenechává na jednotlivých členských státech (Leontiyeva, 2011).

3.1.2. Evropská integrační síť

V rámci EU je také aktivní Evropská integrační síť (EIN), která vznikla v roce 2016 transformací pracovní skupiny National Contact Points on Integration (NCPI) (www.mvcr.cz). Evropská integrační síť funguje na bázi spolupráce autorit zaštiťujících integraci v každé členské zemi. Na spolupráci se také podílí i zástupci Norska a Islandu, ačkoliv nejsou členy Evropské unie. Úkol této sítě spočívá v přípravě a implementaci financování procesu integrace v jednotlivých zemích. Příkladem takového financování může být Azylový, migrační a integrační fond. Členové dále konzultují současný vývoj na poli integrace s Evropskou komisí a podílejí se na různých workshopech, vzájemné asistenci ve specifických integračních aspektech či na vzájemném hodnocení. Tyto jednotlivé úlohy spějí k jedinému cíli, k výměně znalostí a osvědčených praktik v problematice integrace (www.ec.europa.eu).

3.1.3. Azylový, migrační a integrační fond

Azylový, migrační a integrační fond (AMIF) byl dočasně vytvořen pro období od roku 2014 do roku 2020. Za cíl si klade nejen podporu zvládnutí migračních toků, ale také implementaci, upevnění a rozvoj společného unijního přístupu v otázce azylu a migrace. AMIF soustředí svou pozornost na čtyři následující oblasti - azyl, legální migraci a integraci, návrat do země původu a solidaritu (www.ec.europa.eu).

V otázce azylu jde fondu zejména o to, aby byl posílen společný evropský azylový systém skrze zajištění evropské legislativy. Podporou legální migrace a integrace v souladu s pracovním trhem se zasazuje o efektivnost procesu. AMIF se také snaží o zlepšení spravedlivých a efektivních návratových strategií, které přispívají k potírání nelegální migrace. Podporou poslední oblasti – solidarity - se EU snaží ujistit, že státy, které jsou

migraci zasaženy nejvíce, se mohou spolehnout na solidaritu ostatních členských států (www.ec.europa.eu).

Každý členský stát si v rámci Azylového, migračního a integračního fondu stanovuje národní program, který bude v uvedeném období plnit. Tyto národní programy schvaluje Evropská komise (www.mvcr.cz).

3.2. Integrace v ČR

Integraci cizinců má v České republice v gesci Ministerstvo vnitra (MV ČR), i přesto, že v minulosti bylo pověřeno její koordinací a realizací Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV ČR), ovšem v roce 2008 byla tato kompetence navrácena zpět do rukou MV ČR (Leontiyeva, 2011).

Nejdůležitějším dokumentem upravující integraci v rámci ČR je zřejmě Koncepce integrace cizinců na území České republiky, která je zčásti inspirována unijním dokumentem Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU (Leontiyeva, 2011). Koncepce integrace cizinců na území ČR je průběžně upravována. Poslední aktualizace proběhla v roce 2016. Obsahem aktualizované verze tohoto dokumentu je analýza aktuální situace v oblasti integrace cizinců, definování postupu ČR v oblasti integrace a konkrétní aktuální opatření, která jsou navrhována resorty odpovídající za úspěšnou integraci cizince do společnosti. Cílová skupina integrace je v Koncepci definována jako cizinci ze třetích zemích, kteří na území ČR pobývají legálně a kteří nejsou žadateli o mezinárodní ochranu. Nově mezi cílovou skupinu patří i osoby s udělenou mezinárodní ochranou (Koncepce integrace cizinců, 2016).

„Integrační politika směřuje k podpoře soběstačnosti cizinců, tak aby byli schopni plnohodnotně se zapojit do života společnosti, řešit svou individuální životní situaci samostatně, bez závislosti na jiných subjektech. Je žádoucí, aby cizinci byli schopni důstojného života v České republice a sami sebe dokázali vnímat jako součást této společnosti“ (Koncepce integrace cizinců, 2016). V návaznosti na citaci je cílem integrační politiky ČR to, aby cizinci znali svá práva a povinnosti, orientovali se v novém prostředí, ovládali český jazyk a byli schopni mu rozumět, byli samostatní po ekonomické a sociální stránce a nakonec, aby měli dostatek informací a věděli, kde je naleznou. Integrační politika zároveň klade důraz na to, aby byla majoritní společnosti otevřená k cizincům, protože integrace je obousměrný proces a odpovědnost za ni nesou cizinci i majoritní společnost (Koncepce integrace cizinců, 2016).

Koncepce integrace cizinců specifikuje cílovou skupinu poněkud široce. Hlavním úsilím je integrovat cizince, kteří na území chtějí pobývat dlouhodobě nebo trvale, počítá se s jedním a více roky. V ČR obecně platí, že občané EU mají stejný rozsah práv jako čeští občané. Integrační opatření proto nejsou primárně zaměřena na ně. Azylantů naopak spadají do zvláštní kategorie integračního programu, která je realizována zákonem o azylu (Leontiyeva, 2011).

Pro držitele mezinárodní ochrany jsou zřízena integrační azylová střediska (IAS), která spravuje Správa uprchlických zařízení MV ČR. Cizinec pak může využít možnosti a ubytovat se ve středisku na přechodnou dobu. V současné době můžeme najít tato střediska v Jaroměři, Ústí nad Labem, Brně a v Havířově. Česká republika držitelům mezinárodní ochrany poskytuje asistenci v integraci formou tzv. státního integračního programu, který slouží k ulehčení počáteční fáze v nové zemi. Program je koncipován formou poskytování integračních služeb, které se zaměřují na pět klíčových oblastí – sociální a zdravotní sféru, bydlení, zaměstnání a vzdělávání (www.mvcr.cz).

S cizincem je vypracován individuální integrační plán, který je zpracováván buď v integračním azylovém středisku nebo v místě jeho aktuálního bydliště, a to bezprostředně po udělení mezinárodní ochrany. Individuální plán stanovuje cíle, které se týkají především výše zmíněných pěti oblastí a v průběhu jeho plnění může být měněn a aktualizován, aby bylo dosaženo co nejefektivnějšího využití služeb. Na tvorbě individuálního integračního plánu spolupracuje držitel mezinárodní ochrany společně s pracovníkem IAS nebo se sociálním pracovníkem z jiných zainteresovaných organizací (www.mvcr.cz).

Integrační služby může cizinec využívat po dobu maximálně jednoho roku od vypracování individuálního plánu (www.mvcr.cz).

Další nezbytnou součástí integrace do české společnosti je i ovládnutí českého jazyka. Imigrant má nárok na bezplatný jazykový kurz v rozsahu 400 hodin výuky a za jeho realizaci zodpovídá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Kurz je zakončen zkouškou (www.mvcr.cz).

Na celém chodu integrace se nepodílí jen samotná ministerstva, stěžejní je taktéž role obcí věnující se začleňování klientů na lokální úrovni a role neziskových organizací (www.mvcr.cz). Klíčovou roli na tomto poli hrají i Centra na podporu integrace cizinců, která jsou realizována Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra a v ČR fungují od roku 2009 (www.integracnicentra.cz).

Integrační služby jsou dále podporovány různými kurzy a informačními materiály. Příkladem může posloužit adaptačně-integrační kurz Vítejte v ČR nebo instruktážní film Jak na to?. Oba jsou realizovány nevládní neziskovou organizací Slovo 21, kde přichází získávají základní informace o ČR a o fungování české společnosti (www.slovo21.cz). Více se ale o některých projektech rozepíši v další kapitole.

Co se týče samotného vzdělávání cizinců, mají více méně stejná práva jako občané ČR. Občané EU mají ale na rozdíl od občanů třetích zemí nárok na podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jejich původu. ČR dbá také na inkluzivní opatření, kdy je předškolní vzdělávání od pěti let věku dítěte povinné i pro cizince. Tím mohou děti lépe obstát ve studiu na základních školách, protože se díky inkluzivnímu opatření zdokonalují ve znalostech češtiny. Česká republika dále nabízí bezplatnou přípravu k začlenění do základního vzdělávání (Koldinská a kol., 2016).

3.2.1. Úskalí integrace v ČR

Integrace je dlouhý a komplexní proces, který není vždy lehký realizovat, a proto se při něm může naskytnout mnoho překážek. Česká republika v tomto směru není výjimkou.

Až 38 % cizinců uvádí, že zaznamenalo projevy xenofobie (Koncepte integrace cizinců, 2016). Někteří cizinci si stěžují především na stigma provázané s pracovním trhem. Často nemohou najít stabilní, legální, méně vyčerpávající a více naplňující zaměstnání, a proto mnoho z nich pracuje jako neodborná pracovní síla. Zaměstnavatelé spíše poskytují lepší pracovní podmínky Čechům než cizincům. Na druhou stranu jsou cizinci s vysokou kvalifikací v ČR velmi vřele vítáni, zatímco jejich kolegové s nižší kvalifikací sami sebe popisují jako nechtěné (Klvaňová, 2017). Projevy xenofobie ale nikdy nevyústily do zásadnějších projevů agrese (Koncepte integrace cizinců, 2016).

V posledních letech také probíhá diskuze, zda je vhodnější, aby žáci-cizinci, kteří neumí česky, byli zařazeni ihned do výuky ve třídě. Nabízí se otázka, zda jim nejprve poskytnout intenzivní kurz češtiny. Překvapující zjištění je, že mnoho dětí druhé generace cizinců má problém se školní docházkou. Jen 10 047 dětí plní školní docházku z celkových 16 819 s trvalým pobytem v ČR (Koncepte integrace cizinců, 2016).

Přes výše zmíněná úskalí platí ČR a její proces integrace za příkladnou. Mnohé státy EU jako Rakousko, Polsko, Estonsko či Lotyšsko se českou integrační politikou inspirovalo (Koncepte integrace cizinců, 2016).

3.3. Integrace ve Finsku

Finsko, stejně jako Česká republika, nemá dlouhou zkušenost s imigrací a integrační politikou. Do 80. let 20. století bylo Finsko především zemí emigrace, kdy finští občané odcházeli nejčastěji do sousedního Švédska nebo do USA, a to hlavně z ekonomických důvodů. Zlom nastal až po konci studené války, díky němuž Finsko mohlo vstoupit do EU a tím se zároveň otevřít globálnímu trhu. Tím, že Finsko začalo bohatnout, stalo se atraktivní destinací pro imigranty (Martikainen a kol., 2012). Když se v 90. letech 20. století rozpadl Sovětský svaz, přijala finská vláda nejen ruské a estonské migranty, ale i utečence z Jugoslávie, kde tehdy zuřila válka. Rok 1991 byl pro finskou integrační politiku zátěžový také proto, že se do Finska začali přesouvat lidé ze Somálska a dalších zemí východní Afriky (Berhanu, 2017).

V dnešní době je Finsko velmi heterogenní, pokud jde o cizince. Můžeme se zde setkat se zahraničními studenty, uprchlíky nebo lidmi, kteří imigrovali do Finska z důvodu sňatku nebo sjednocení rodiny (Martikainen a kol., 2012).

Finsko v oblasti integrace (a nejen v ní) aplikuje model severského sociálního státu, který je společný i pro ostatní země severu. Tento model klade velký důraz na zaměstnanost cizinců, který považuje za klíčový v úspěšné integraci. Prioritou je tedy zaměstnat každého cizince, který má věk, schopnosti a dovednosti na to, aby mohl pracovat, a tím předcházet potenciální sociální exkluzi (Martikainen a kol., 2012).

To, že zaměstnanost cizinců považují ve Finsku za záležitost vysoké priority, může být zřejmé i z toho, že za správu a koordinaci integrace je zodpovědné Ministerstvo ekonomických záležitostí a zaměstnanosti (www.tem.fi). Implementace konkrétních kroků je však už záležitostí regionálních a místních autorit. Jde zejména o regionální centra zabývající se zaměstnaností a ekonomickým rozvojem. Tato centra společně se zaměstnaneckými úřady, která dle mého názoru můžeme považovat za obdobu našich úřadů práce, jsou zodpovědná za poskytování služeb v pracovní sféře (Martikainen a kol., 2012). Těmto úřadům a jejich činnosti se budu věnovat podrobněji dále v této kapitole.

Nejvýznamnějším právním dokumentem, který ve Finsku vymezuje problematiku integrace se nazývá The Act of the Integration of Immigrants and Reception of Asylum Seekers, který byl přijat v roce 1999 a prosazuje integraci, rovnost a svobodu volby imigranta skrze mechanismy, které mu pomáhají získat základní znalosti a dovednosti, aby dokázal ve společnosti samostatně fungovat (Martikainen a kol., 2012). Mezi další nástroj

integrační politiky patří dokument Integrační program 2016-2019. Ten si klade za cíl zlepšení integračního procesu a jeho zrychlení. Jedním z jeho bodů je umožnění úspěšného interkulturního dialogu skrze umění, kulturu a sport. Díky tomu by cizinec neměl mít pocity nechtěnosti a vyloučenosti (Berhanu, 2017).

Součástí integrace ve Finsku jsou služby, které zajišťují zvládnutí jazyka, nalezení práce nebo školy a vytváření kontaktů uvnitř finské společnosti. Nedílným obsahem těchto služeb je vstupní posudek, integrační plán a integrační trénink. Úřad pro zaměstnanost společně se samostatnými správními jednotkami zajišťují poradce pro imigraci, které cizincům pomáhají překonávat úskalí integrace (www.julkaisut.valtioneuvosto.fi).

Účelem vstupního posudku je navrhnout služby, které podpoří jedince v integraci. Tento posudek tedy shromažďuje informace o dosaženém vzdělání, pracovních zkušenostech či jazykových znalostech každého imigranta (www.julkaisut.valtioneuvosto.fi).

Po vypracování vstupního posudku následuje vytvoření takzvaného integračního plánu. Integrační plán je připravován vždy, když je cizinec nezaměstnaný a hledá práci, přijímá finanční podporu nebo je mladší osmnácti let a nemá ve Finsku opatrovníka. Tento plán je zacílen tak, aby účinně napomáhal integraci. Cíle, které může obsahovat, jsou například ovládnutí finštiny nebo zvýšení pracovních dovedností (www.julkaisut.valtioneuvosto.fi). Individuální integrační plán může ale také cílit na obecné vzdělávání. Základní a střední školy by měly zaručit poskytování výuky v jazyce imigranta, pokud je po ní dostačující poptávka (Martikainen a kol., 2012). Integrační plán je připravován buď se zaměstnancem Úřadu pro zaměstnanost a ekonomický rozvoj nebo se sociálním pracovníkem a musí být vypracován do tří let po obdržení prvního povolení k pobytu. Běžná doba trvání plnění integračního plánu jsou tři roky, v některých případech může být tato lhůta prodloužena až na pět let. Během této doby může imigrant pobírat podporu v nezaměstnanosti (www.julkaisut.valtioneuvosto.fi).

Jakmile je integrační plán vytvořený, přichází na řadu integrační trénink, který je organizován zejména jednotlivými samosprávnými celky společně s úřadem pro nezaměstnanost (www.julkaisut.valtioneuvosto.fi). Tento plán ovšem není povinný a využívají ho spíše klienti, kteří by mohli mít s integrací větší problémy než zbytek imigrantů (www.infofinland.cz). Žadatel o integrační trénink je zařazen do čekací listiny. Pokud se pro něj uvolní místo, zahájí studijní program, který trvá přibližně jeden rok. Během tohoto roku se klient učí finsky a v některých oblastech i švédsky, protože švédština je taktéž oficiálním jazykem Finska (www.te-palvelut.fi). Pokud je imigrant

rodič, je mu během výuky jazyka nabídnut program, který se o jeho potomka v případě nutnosti v době výuky stará. To platí i pro případ, že jsou ve Finsku oba rodiče-cizinci. Tím je zajištěno, že opravdu oba dospělí projdou jazykovou výukou (Martikainen a kol., 2012).

Cizinec se během tohoto tréninku dovídá i o finské kultuře a společnosti a vylepšuje své schopnosti a dovednosti, které mu usnadní najít práci. Program běžně trvá pět dní v týdnu v rozsahu sedmi hodin denně. Jak jsem již zmínila, jeho součástí je také zasvěcení do pracovního života, kdy si klient vyzkouší pracovat v některých z finských pracovišť. Celý trénink je zadarmo a existuje možnost pobírat podporu v nezaměstnanosti (www.te-palvelut.fi).

Finská obdoba našeho Úřadu práce - TE-palvelut - poskytuje služby, které pomáhají zvýšit profesní dovednosti. Klient má tedy větší šanci získat zaměstnání a seznámit se s pracovním životem ve Finsku. Jak jsem již zmínila výše, součástí integračního tréninku je také možnost vyzkoušet si práci na konkrétním finském pracovišti. To napomáhá imigrantovi v tom, že si může vyzkoušet jaká profese či zaměstnání mu vyhovuje, a kterým by se chtěl v budoucnu živit. TE-palvelut poskytuje také možnost zvýšení dosavadní kvalifikace různými vzdělávacími kurzy. Tyto kurzy jsou však výhradně poskytovány ve finštině (www.te-palvelut.fi).

Prvkem, který také napomáhá úspěšnějšímu získání zaměstnání, a tím lepší integraci do společnosti, je částečné hrazení výdajů zaměstnavateli, jež vznikají nábořem cizince na určitou pracovní pozici. Pro cizince to znamená, že může získat pozici, kterou by za normálních okolností nedostal například z důvodu nedostatečné kvalifikace. Zaměstnavatel této osoby může dosáhnout na pokrytí výdajů v rozsahu třiceti až padesáti procent. Ovšem podmínkou pro získání této finanční náhrady je to, že na pozici přijme cizince, který je registrován v TE-palvelut. Nutno připomenout, že tento benefit se netýká jen zaměstnavatelů, kteří chtějí zaměstnat cizince, ale i všech finských občanů, kteří mají problém najít práci právě z důvodu nízké kvalifikace či například z důvodu zdravotních obtíží (www.te-palvelut.fi). Obdobný systém funguje i v ČR, kdy zaměstnavatel poskytující práci sociálně znevýhodněným může od státu získat řadu výhod jako například slevy na daních nebo státní dotace (www.agapo.cz).

Další nástroj integrace, který se objevuje převážně v západní a severní Evropě z důvodu jeho delší historie, je dobrovolnictví. V tomto kontextu ovšem není na mysli dobrovolnictví majoritní společnosti, ale dobrovolnictví samotných přistěhovalců. Tento

trend zatím není ve Finsku zcela běžný, dobré zkušenosti s touto praxí má ale Velká Británie nebo Kanada a Finsko se od těchto států teprve učí. Studie ukazují, že dobrovolnictví je určitým znakem sociální a ekonomické integrace, není to tedy jen altruistická pohnutka, ale i důležitý nástroj pro začlenění do společnosti. Že je ve Finsku potenciál pro rozvíjení této praxe, svědčí i procento všech dobrovolníků, které se pohybuje kolem 40 % (Berhanu, 2017). V ČR je to pro srovnání přibližně 29 % (Hruška a kol., 2018). Toto číslo také představuje slušný potenciál pro případné rozšíření dobrovolnických aktivit i mezi migranty v České republice.

Pro imigranty může být zpočátku dobrovolnictví zvláštní a neatraktivní, protože se v mnoha případech přesídlili do jiného státu právě kvůli zlepšení své ekonomické situace, a často si neuvědomují, že skrze dobrovolnictví mohou zvýšit svůj sociální kapitál, tedy dovednosti, znalosti a kompetence, které mohou později uplatnit na trhu práce. Dobrovolníci si vytváří vztahy s pracovníky, klienty a dalšími dobrovolníky. Díky tomu mohou také procvičovat své jazykové dovednosti a znalosti, vyzkoušet si týmovou práci nebo poznávat kulturu svého nového domova. V neposlední řadě jim angažovanost v dobrovolné sféře může přinést i získávání pracovních referencí, které budoucí zaměstnavatelé oceňují. Proto mezi dobrovolníky nalezneme i mnoho mladých lidí z majoritní společnosti, kteří dobrovolnictvím získávají praxi (Berhanu, 2017).

Finské organizace zabývající se imigrací a integrací se tedy pomalu začínají orientovat na aktivity podporující tuto praxi. Fungují jako prostředníci informací, které zajistí imigrantovi angažovat se jako dobrovolník v některé z dalších organizací zaměřených na sport a kulturu či v náboženských spolcích. Tuto praxi ulehčuje i to, že žadatelé o azyl mají právo po třech měsících od podání žádosti provádět placenou práci nebo dobrovolnictví. Průkopníky těchto aktivit ve Finsku jsou například finský Červený kříž nebo Helsinský institut diakonie (Berhanu, 2017).

3.3.1. Úskalí integrace ve Finsku

Finové si pomalu začínají uvědomovat, že imigrace a úspěšná integrace pro ně může být řešením nepříznivé demografické situace. Finská populace se totiž drží na předních evropských příčkách jako jedna z nejrychleji stárnoucích populací. Ve Finsku se zároveň rodí málo dětí a situace se tak rok od roku horší. Severské státy včetně Finska jsou proslulé svým štědrým sociálním systémem, proto se může stát, že na tento systém nebude kde vzít peníze, pokud se situace nezmění (www.euro.cz). Finská vláda se od roku 2005 intenzivně věnuje tomuto problému a navrhla opatření, která budou vést k aktivní imigrantské

politice, která má bojovat proti obávanému zkrácení pracovní síly z důvodu stárnutí populace (Martikainen a kol., 2012).

Navzdory opatřením, která se finská vláda zavázala zavést, jsou imigranti často vyčleňováni z většinové společnosti tím, že obtížněji hledají práci nebo jsou ze zaměstnání propouštěni mezi prvními, když nastane stagnace či pokles ekonomiky (Martikainen a kol., 2012).

Lidé s uprchlickým pozadím pak mají největší problémy nalézt práci (Martikainen a kol., 2012). Ředitelka oddělení pro migraci z finského ministerstva pro ekonomické záležitosti a zaměstnanost Sonja Hämäläineová tvrdí, že uprchlíkovi trvá najít práci přibližně sedm až osm let. Nezaměstnanost uprchlíků je zároveň přibližně 2,5krát vyšší, než je tomu u rodilých Finů (www.archiv.ihned.cz).

4. Role sociálního pracovníka v integračním procesu

Význam sociálního pracovníka v integračním procesu je zajisté neoddiskutovatelný. Cizinec přichází na území cizího státu často osamocen, bez vazeb na kohokoliv v přijímající zemi, a tak je sociální pracovník běžně jeho jediným kontaktem – tvoří most mezi cizincem a společností, do které se má přicházející integrovat (Günterová, 2010).

V následující kapitole proto popíši, jakou roli hraje sociální pracovník v integračním procesu. Rozepíši, jaké dovednosti by měl ovládat a jaké znalosti získat k dosažení profesionální úrovně, aby byly podmínky pro úspěšnou integraci, nastolené z jeho strany, co nejlepší. Na závěr této kapitoly se zaměřím na teorie a přístupy, které jsou pro sociální práci s imigranty stěžejní a jejich uvedení do praxe.

4.1. Znalosti a dovednosti sociálního pracovníka

Na sociálního pracovníka s jakoukoliv cílovou skupinou jsou kladeny vysoké nároky a neprofesionalita není na místě, stejně tak je to i v oblasti sociální práce s imigranty. Jak už jsem zmínila výše, sociální pracovník je pro cizince prostředníkem a často jeho jediným kontaktem v nové zemi. Dle mého názoru a z toho, co jsem mohla odpozorovat z praxe, je tato oblast sociální práce mimořádně citlivá. Klienti si s sebou často přinášejí traumata, zpočátku velmi špatně nebo vůbec neovládají jazyk, a to tvoří bariéry, které musí sociální pracovník překonávat.

Sociální práce s imigranty je velmi komplexní, a proto je od sociálního pracovníka vyžadována orientace ve veřejných debatách, stejně tak jako znalost individuálních, rodinných a komunitních potřeb imigrantské populace (Garcia, 2016).

Setkáním klienta a pracovníka dochází ke konfrontaci s kulturou a návyky pro obě strany. Co je běžné pro klienta, nemusí být obvyklé pro pracovníka a naopak. Úkolem sociálního pracovníka je tedy dobře znát nejen kulturní rámec klienta, ale i prostředí, ve kterém sám žije. Tím může předcházet nedorozumění. Dalšími předpoklady pro úspěšnou práci jsou znalosti zákonů vztahující se k migrační problematice a znalost některého ze světových jazyků (Günterová, 2010). Zákony, jejichž znalost by měl sociální pracovník v ČR ovládat, jsou zejména zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky (www.mvcr.cz).

Sociální pracovník také slouží jako poskytovatel informací a materiální pomoci při pomáhání s vyřizováním různých sociálních příspěvků. Jeho úkolem je doprovázet,

zprostředkovávat, vyjednávat, obhajovat práva. Zároveň musí zaujímat roli naslouchající terapeuta nebo právního poradce (Günterová, 2010).

Pracovník by měl ctít respekt k jinakosti, protože jen díky tomuto respektu se vytváří vztah mezi ním a klientem, a jen díky vztahu je možná další úspěšná spolupráce. Ze vztahu také pramení pocit jistoty. Pokud si bude klient jistý, s největší pravděpodobností bude nakonec rozhodovat o svém životě samostatně, a to je cílem sociálního pracovníka. Když klient bude fungovat samostatně, můžeme cíl, kterým je integrace do společnosti, považovat za úspěšně splněný (Günterová, 2010).

Náplní sociální práce však není jen práce s klientem a s cílovou skupinou. Sociální pracovník by měl ze své činnosti také poskytovat určité výstupy pro veřejnost. Prezentováním výsledků, kterých je v jeho specializaci dosahováno, by mělo docházet k informovanosti a osvětě lidí, kteří se touto problematikou profesně nezabývají od státních a nestátních subjektů až po veřejnost. Součástí jeho náplně by taktéž měla být prevence proti rasové nesnášenlivosti (Günterová, 2010). Ta je podle některých zastánců migrace klíčová. Pierre Baussand, ředitel „Sociální platformy“ – největší platformy evropských nevládních neziskových organizací – vztahuje tuto myšlenku na aktuální „migrační krizi“, když tvrdí, že současní politikové by měli odmítnout tezi „my proti nim“ a tím se postavit islamofobii a zároveň terorismu (www.euractiv.com). *„Západ by měl využít největší zbraň, kterou proti terorismu má, a tou jsou sociální investice, sociální inkluze a integrace na vlastním území“* (Baussand in Bauman, 2017, str. 39).

4.2. Teorie a koncepty pomáhající sociálnímu pracovníkovi při praxi

Úspěšná praxe s imigranty je dána teoriemi a koncepty, které poskytují sociálnímu pracovníkovi základ pro efektivní vyhodnocení situace klienta, jenž vede k relevantním intervencím ze strany pracovníka. Od sociálního pracovníka je vyžadováno oproštění se od svých vlastních předsudků a pochopení teorií a konceptů, které bude využívat za účelem lepšího poznání světa klienta, aby mohl poskytnout úspěšnou a profesionální intervenci (Garcia, 2016).

Úspěšná praxe s imigranty zahrnuje biopsychosociální, kulturní a spirituální rovinu v interakci člověka s prostředím a poskytuje určitý rámec k adaptaci (např. osobní, ekonomické, politické). Biopsychosociální rovina se soustředí na zdravotní stav, behaviorální, sociální a rodinnou síť. Taktéž se zaměřuje na sociální faktory v životech imigrantů. Spirituální a kulturní aspekty upírají svou pozornost na víru, hodnoty a praktiky

cizince, které dávají jeho životu smysl. Pro sociálního pracovníka je klíčové znát nejen klientovo kulturní prostředí, ale i svou vlastní kulturní identitu. Zkoumáním těchto tří rovin může sociální pracovník objevit klientovi silné stránky, potřeby a zranitelnosti, a tím může poskytnout adekvátní intervenci. (Garcia, 2016).

Garcia (2016) zdůrazňuje, že současným trendem je zaměřovat se výhradně na chování a jednání imigrantů spíše než uvádět jejich situaci do většího měřítka. Například jak je ovlivňuje chudoba nebo správa jednotlivých přijímacích zemí. Uměním sociální práce je tedy to, aby si pracovníci udržovali v mysli několik přístupů zaměřujících se jak na jedince, tak i na prostředí, ve kterém žijí (Garcia, 2016).

Podle Garcii jsou stěžejní následující teorie a přístupy, kterých by se měl sociální pracovník držet. Jsou jimi antiopresivní přístupy, do kterých patří také zmocňování (empowerment theory), přístup zaměřený na silné stránky (strength-based practise), koncept kulturní kompetence, ekologický model (ecosystems theory) anebo také teorie rodinných systémů (family systems theory) (Garcia, 2016).

4.2.1. Antiopresivní přístupy

Jak už sám název napovídá, antiopresivní přístupy se zaměřují proti utlačování a znevýhodňování. Často také bývají označovány jako antidiskriminující. V oboru sociální práce se začaly rozvíjet s postupnou globalizací, díky které začalo docházet k navazování interkulturních a interetnických vztahů (Navrátil, 2012). V angličtině se naopak můžeme setkat s výrazem *oppression concepts* (Garcia, 2016).

Různí autoři vnímají definici antiopresivních přístupů různě. Někteří je chápou jako redukci diskriminace na základě rasy či pohlaví, jiní jako eliminaci hierarchických vztahů (Navrátil, 2012).

Antiopresivní přístupy jsou nedílnou součástí sociální práce s imigranty. Ústředním motivem tohoto konceptu je sociální moc v životě jednotlivých klientů, jejich rodin, ale i komunit, ve kterých žijí. Sociální moc přispívá k nezaslouženým privilegiím a klasifikuje populaci do sociálních skupin. Některé z nich se mohou stát terčem negativních stereotypů. Tento přístup přispívá k porozumění toho, jak malá sociální moc přispívá k marginalizaci či neviditelnosti jedinců, rodin nebo celých komunit (Garcia, 2016).

V tomto přístupu je kladen důraz na 3 imperativy – spravedlnost, rovnost a spoluúčast. Spravedlnost je chápána jako neupírání a neomezování práv, a naopak je předpokládáno, že s každým bude zacházeno stejně podle daného práva. Z výzkumů je zřejmé, že právě

etnické menšiny v mnoha zemích prožívají opresi v oblasti aplikace práva velmi často (Navrátil, 2012).

Imperativ rovnosti je myšlen zejména v rovnosti příležitostí. Navrátil (2012) upozorňuje, že rovnost neznamená stejnost. Pokud dáme stejné podmínky klientovi se specifickými potřebami a klientovi fungujícímu bez nich, první klient může být znevýhodněn (Navrátil, 2012).

Poslední imperativ, imperativ spoluúčasti, pak hovoří o začlenění klienta do řešení jeho vlastní situace, které pak vede ke zmocňování neboli empowermentu (Navrátil, 2012).

Oprese je přenášena skrze interakce, dennodenní aktivity mezi jedinci. Někteří autoři používají pojem mikroagrese, která přispívá k devaluaci a marginalizaci. Sociální pracovník by si měl být vědom důležitosti těchto dennodenních interakcí, při kterých může docházet k opresi klienta, jinak může sám přispívat k zavedeným, předem daným rolím, které vedou k předsudkům anebo k opomíjení hlasu imigrantů (Garcia, 2016). „*Intervence sociálního pracovníka může opresi buď posilovat, nebo odstraňovat*“ (Navrátil, 2012).

Některými odborníky jsou za indikátory oprese považovány místo, čas, energie, přístup k informacím a mobilita a to, zda jsou lidé v těchto kategoriích omezováni (Garcia, 2016). Garcia nastiňuje otázky k jednotlivým indikátorům, které nám napoví, zda dochází k opresi (Garcia, 2016).

- *Může klient chodit, kam chce a má na to dostatek prostředků?*
- *Kolik má klient času?*
- *Na co a jak klient vynakládá svou energii? Kdo má z toho prospěch?*
- *Má klient rovný přístup k tisku a technologiím? Kdo definuje pravidla přístupu k informacím?*
- *Má klient svobodu jít kamkoliv a s kýmkoliv chce?*

Jak tedy tento přístup implikovat do praxe? Pracovník by si měl klást otázky, které mu pomohou porozumět unikátní zkušenosti klienta, následujícího typu (Garcia, 2016):

- *Jaké omezení klient zažívá? Za jakých podmínek? V jakém kontextu? Kdo byl mezi zúčastněnými? Jaké jsou následky? Jak se klient vyrovnával s omezeními vyplývající z oprese a jak se na ně adaptoval?*
- *Jak zvládá a interpretuje zkušenost vyvstávající z negativních stereotypů? Koho viní?*

Jak jsem zmínila výše, pracovníkovo sebeuvědomění je velice důležité. Stává se, že jedna sociální skupina „nálepkuje“ druhou a tím jí přisuzuje určitou kvalitu. Sociální pracovník pak může vyvozovat svou vlastní identitu na základě této kvality, ať už reálné či domnělé, a podle toho poskytovat pomoc. Proto by si měl pracovník zodpovědět i otázku, jaké povědomí si do vztahu s klientem přináší v souvislosti k sociální projekci a k pocitu založeném na kultuře (Garcia, 2016).

4.2.1.1. Zmocňování (Empowerment)

Koncept „zmocňování“ má v sociální práci obrovský význam. Pracovníkovým cílem je vést klienty tak, aby sami získali větší moc a kontrolu nad svým vlastním životem. Zmocňování vede k odmítnutí oprese a k překonání omezení, které oprese implementuje. Klíčovým elementem konceptu zmocňování je důraz na *„citlivost vůči zkušenosti diskriminace, oprese“* (Navrátil, 2012. str. 239). Pracovník také samozřejmě musí brát ohled na emoční stránku a jedinečnost klienta a respektovat je (Navrátil, 2012).

Zmocňování je přístup zaměřený na prosazování sociální spravedlnosti, kdy je kladen důraz na sociální moc. Mělo by docházet k normalizaci odlišnosti. Odehrává se na personální, interpersonální a politické úrovni. Prosazuje kritické myšlení a získává znalosti, díky kterým lze pochopit, jak je budován život klienta, případně komunity, jejíž je klient součástí. Sociální pracovník otevírá dříve nepoznané alternativy a redukuje izolaci a marginalizaci, kterou cizinci pravidelně zažívají právě tím, že bere v potaz sociální spravedlnost a zdůrazňuje nespravedlnost v socioekonomických strukturách a jejich efekt na jednotlivce. Pracovník díky využití konceptu zmocňování rozvíjí fungující vztah s klientem. Aby byl celý proces smysluplný, je klíčové, aby byli všichni zúčastnění angažováni. Od sociálního pracovníka je pak vyžadováno, aby se dokázal ke klientovi přiblížit, a tím navázat vztah podporující zmocňování (Garcia, 2016). Proto si může klást otázky následujícího typu.

- *Jaké dovednosti jsou zapotřebí, bez ohledu na klientův stupeň akulturace či na jeho sociální identitu, aby došlo ke sladění a k napojení se s klientem za účelem jeho zmocnění?*

Koncept zmocňování vyžaduje rozvoj dovedností na personální, interpersonální a politické úrovni (Garcia, 2016). Garcia podle výše zmíněných úrovní také nastiňuje otázky, které by si měl sociální pracovník klást.

Na osobní úrovni to může být otázka:

- *Co potřebujeme vědět o klientově osobním náhledu na svět a o jeho nadějích, abychom se k němu mohli přiblížit a tím podpořit jeho efektivnější zmocnění?*

Na interpersonální úrovni to pak mohou být otázky následující typu.

- *Kdo jsou pro klienta další lidé, kteří by mohli napomoci zmocnění?*

A na politické úrovni mohou následovat tyto otázky.

- *Jak klient chápe vlastní emigraci a přesídlení do jiného státu a jaký jí přikládá smysl?*
- *Jaký typ aktivit či diskuzí jsou pro klienta prospěšné, pokud chceme zjistit sociopolitické faktory, jež ho ovlivňují?*

4.2.2. Přístup zaměřený na silné stránky

Přístup zaměřený na silné stránky chápe klienta jako člověka, který má sílu a prostředky na to, aby byl schopný je sám využít. Člověk svou sílu soustředí na identifikování a mobilizování prostředků použitím svého myšlení, které je vlastní každému člověku, a které vede ke znovuobjevení těchto zdrojů v souvislosti s prostředím, ve kterém žije. Tento přístup spoléhá na to, že si člověk v průběhu života osvojil různé strategie, když musel překonávat jiné nesnáze. Pracovník se s klientem zaměřuje na obtížné situace, které se mu přihodily v minulosti a klient byl schopný je sám zvládnout. Společně budují na pozitivním základě. Tím, že se společně soustředí na minulé pozitivní zvládnutí nepříznivých situací, budují naději na zvládnutí té současné. Naděje je základem v přístupu zaměřeném na silné stránky, protože klient i pracovník musí věřit, že změna je možná, a že každý je schopný překonat své nesnáze (www.researchgate.net).

Tento přístup obrací pozornost na zdroje a schopnosti či dovednosti, které jsou ztělesněny v každém člověku. Zejména pak upírá pozornost na odolnost, znalosti a moudrost každého jedince. Účelem tohoto přístupu je objevení a využití zdrojů. Klienta nutí k objevení své vlastní unikátnosti a k uvědomění si, že může být schopen překonat bolestivé situace v životě. Na základě zachování si naděje pro přítomnost a budoucnost, výsledky tohoto přístupu odhalí znatelné rozšíření zdrojů, které zajistí potřeby cizince a posléze dojde ke zvýšení kvality jeho života (Garcia, 2016).

Sociálního pracovníka může vést tento přístup k následujícím otázkám.

- *Jaká rozhodnutí a adaptace byly učiněny jako odpověď na stresory týkající se odchodu ze země původu, během přesunu a následně v procesu přesídlení?*
- *Jakou vnitřní sílu a podporu imigrant vyvinul, aby vytrval ve svém rozhodnutí?*
- *Kdo mu poskytoval po dobu přesunu a následného přesídlení podporu? Jak tyto zdroje podpory získal (našel si je sám, nebo nemusel vynakládat úsilí na jejich získání)? Jaké kladl požadavky na podporu, která nebyla vyslyšena?*
- *Jaké jsou výjimečně pozitivní zkušenosti v klientově životě, které by chtěl znovu zavést/zažít v jeho novém domově? Jací lidé nebo organizace mu v tom napomohli?*
- *Jaký druh aktivit a událostí značí klientovu spokojenost a pohodu?*

Pokud se sociálnímu pracovníkovi podaří zjistit, s čím se klient a potažmo jeho rodina museli v minulosti vyrovnávat, může mu to pomoci v měření síly a podpory, kterou klient disponuje (Garcia, 2016).

4.2.3. Ekologický model

Podstatou ekologického modelu je zaměření pozornosti na vztahy a transakce jedince s prostředím – person in environment, „*přičemž se předpokládá stav stálé vzájemnosti, reciprocity a vzájemného utváření a ovlivňování*“ (Kovařík, 2012, str. 249). Stěžejním pojmem je sociální role, který je spojena se slabými a silnými stránkami jedince. Autoři této teorie také zavádějí pojmy jako adaptace, coping či interdependence (Kovařík, 2012).

Tento model zdůrazňuje vzájemně závislé a adaptivní aspekty chování především v souvztažnosti chování v kontextu systémů, tedy s okolním prostředím. Za systémy, které ovlivňují klienta můžeme považovat například rodinu, vrstevníky, kulturu či orgány činné v imigračním procesu, se kterými se klient dostává do interakce (Garcia, 2016).

Tento model poskytuje pracovníkovi holistický náhled na klienta, proto Garcia pokládá následující otázky.

- *Jakých systémů je klient a jeho rodina součástí (klientova sociální síť, rozšířená rodina, spirituální, občanská a kulturní sféra), a o kterých systémech by měl pracovník vědět, aby byl schopný vidět jeho chování v kontextu?*
- *Jaké adaptivní prostředky klient upřednostňuje, za jakých okolností a za jakých podmínek? Jak je může pracovník využít v další spolupráci?*
- *Jak může pracovník podpořit klienta a jeho rodinu ve využívání kreativních alternativ k řešení problému?*

4.2.4. Teorie rodinných systémů

Klíčem této teorie je vnímání rodiny jako emocionální jednotky a jejím autorem je psychiatr Murray Bowen. Bowen tvrdí, že rodina ovlivňuje myšlenky, pocity a jednání každého jejího člena natolik, že se může zdát jako by všichni její členové žili v jedné emocionální slupce. Lidé od ostatních členů uvnitř rodiny vyžadují pozornost, podporu nebo souhlas a reagují na očekávání a potřeby druhých (www.thebowencentre.org).

Garcia tuto teorii vztahuje na rodiny imigrantů. Stěžejní je objevit a pochopit smysl toho, jak se rodina chová v určitém kulturním kontextu a jak se vypořádává se střetem akulturace a jejích tradičních hodnot. Důležitou roli hraje historie rodiny a její vnímání sebe sama. Konkrétně jak se vypořádává se situacemi a k jakým interakcím dochází, jež mají vliv na jednotlivce – imigranta. Tento přístup zahrnuje otázky typu:

- *Kdo je definován jako rodina?*
- *Jaké jsou rodinné zkušenosti s emigrací?*
- *Jak se rodina musela přizpůsobit?*
- *Co rodina zažila v imigračním procesu? Jak se s tím vyrovnávala?*

4.2.5. Koncept kulturní kompetence

Je samozřejmostí, že sociální pracovník, jehož klientem je cizinec, by měl být vybaven i povědomím o odlišnosti jiných kultur a schopnostmi s nimi pracovat. Česká republika nemá dlouhou imigrační historii, ale rok od roku počet cizinců na jejím území narůstá a její obyvatelstvo a kultura se stává pestřejší. *„Soužití jedinců v tak sociokulturně pestré společnosti klade na její členy zvýšené nároky na toleranci, komunikační dovednosti a respekt k jinakosti a nese s sebou zvýšené riziko, že odlišnost bude potenciálním i reálným zdrojem nedorozumění a konfliktů vyplývajících z předsudků většinové společnosti vůči migrantům a jiným kulturám a naopak“* (www.socialniprace.cz, 2015).

Na závěr této kapitoly bych proto chtěla zmínit koncept, který se týká především samotného sociálního pracovníka, jenž pracuje právě s kulturní odlišností. Je to koncept kulturní kompetence, nebo jak ho někteří odborníci nazývají, interkulturní kompetence. Jeho základem je to, aby sociální pracovník poznal sám sebe a byl schopný definovat svou etnickou a rasovou identitu. Protože pokud ji nezná, může vést jeho praxe k neefektivitě nebo až k opresi (www.socialworker.com).

Po celá desetiletí se studenti sociální práce učili různé modely praxe s cílem získat znalosti o jiných kulturách, aby se stali citlivými a kulturně kompetentními pracovníky.

S příchodem mladší generace sociálních pracovníků se ale tento model postupně mění. Aby byl pracovník citlivý a kulturně kompetentní je nadále platné. Ovšem věc, kterou nelze ignorovat, a která hraje roli v profesním životě, je pracovníkova vlastní etnická a rasová identita. Jak už jsem zmínila výše, pokud si pracovník není vědom své kulturní, etnické a rasové identity, může přispívat k opresi (www.socialwork.com).

Garcia tvrdí, že se kulturní kompetence může odehrávat na více úrovních. Je to úroveň individuální (kdy se pracovník setkává s klientem tváří v tvář), organizační a programové činnosti. Obě tyto úrovně musí brát v potaz kulturní odlišnost. K dosažení kvalitní praxe je zapotřebí vycházet z několika konceptuálních rámců doplněných o znalosti jiných kultur. Toto vše však musí být v harmonii s etikou, povědomím o vlastní předpojatosti a o kritickém myšlení, jež bere v potaz limity profesních znalostí. Pracovník navíc musí ze začátku spolupráce se svým klientem zvládnout nejasnosti, které se mohou objevovat v důsledku střetu odlišných kultur (Garcia, 2016).

Praxe založená na konceptu kulturní kompetence se odehrává na individuální a organizační úrovni. Pracovníci by si měli odpovědět na následující otázky.

- *Co potřebuji udělat, aby mě klient a jeho rodina viděli v jejich očích jako spolehlivého?*
- *Co je dobré znát o kultuře klienta, aby byl pracovník schopen začít konverzaci?*
- *Jakou kulturní zátěž si pracovník nese do setkání s klientem, jehož kultura je pro něj neznámá (např. negativní stereotypy)?*
- *Jak byla chápána a prezentována odlišnost v rodině, ve které sociální pracovník vyrůstal?*

Na organizační úrovni pak mohou otázky vypadat následovně.

- *Jakou zprávu předává organizace, ve které pracovník působí, ohledně kulturní kompetence? Je to něco, co organizace podporuje, aby pracovník objevil? Je to něco, k čemu se organizace hlásí ve své misi?*
- *Jakou podporu pracovník potřebuje, aby aplikoval koncept kulturní kompetence do nastavení organizace?*

5. Vybrané organizace a projekty podporující integraci cizinců v ČR a ve Finsku

V následující kapitole popíši vybrané organizace a projekty v jednotlivých zemích, jejichž posláním je pomáhat imigrantům s integrací. Jak vyplývá z grafů v úvodní části mé diplomové práce, obě země mají procentuálně podobné množství cizinců na svém území. Stejně tak Finsko ani Česká republika nemají příliš dlouhou imigrantskou historii. Proto bude zajímavé zjistit, jaké projekty a organizace v daných zemích fungují, a zda nám Finsko může poskytnout inspiraci či naopak.

5.1. Organizace a projekty fungující v ČR

V České republice existuje mnoho projektů od organizací zaměřujících se na integraci cizinců. V následující podkapitole popíši jen některé organizace a uvedu příklady jejich projektů.

5.1.1. InBáze

InBáze patří v ČR mezi jednu z nejznámějších neziskových nestátních organizací, které se zaměřují na problematiku integrace a podpory cizinců v integračním procesu. Jako ostatní organizace poskytuje odborné sociální a psychosociální poradenství, asistenční a poradenské služby pro migranty či kurzy pro interkulturní a pedagogické pracovníky (www.inbaze.cz).

Zajímavou činností, kterou InBáze provozuje, je sociální podnik Ethnocatering zajišťující cateringové služby. Principem sociální firmy je poskytování zaměstnání sociálně znevýhodněným, ale zároveň generovat zisk. Snaží se být produktivní a konkurenceschopná. Ethnocatering tyto zásady naplňuje tím, že zaměstnává ženy-cizinky, kterým je více než 50 let a jejich integrace do společnosti proto může být pomalejší. Vzhledem k tomu, že tyto ženy se většinou perfektně vyznají ve své domácí kuchyni, přenáší svoje znalosti a dovednosti také do firmy, která sází právě na kulturní rozmanitost nabízených jídel. V současné době jsou k dostání pokrmy z Maroka, Sýrie, Ukrajiny, Arménie či Afghánistánu. Zaměstnankyně Ethnocateringu tak mají zajištěnou důstojnou práci, která je zároveň baví a je jim blízká, mohou se ale také dál rozvíjet a rozšiřovat svou kvalifikaci (www.ethnocatering.cz).

Sociální podnik Ethnocatering existuje už více než 12 let a za tu dobu uskutečnil catering pro více než 500 zákazníků. Jednu třetinu ze svého zisku dává na aktivity rozvíjející činnost InBáze (www.ethnocatering.cz).

Další akcí, kterou InBáze pořádá, je RefuFest. RefuFest je interkulturní festival, který vyjadřuje solidaritu s uprchlíky prostřednictvím kulturních zážitků jako je divadlo, tanec nebo zpěv. Díky tomu pomáhá navazovat interkulturní dialog a poukázat na to, že v Česku žije početná komunita cizinců rozmanitých národností a náboženství (www.refufest.com).

5.1.2. Integrační centrum Praha

Integrační centrum Praha s několika pobočkami po celé Praze patří mezi další integrační centra spravovaná MV ČR, která najdeme v téměř každém kraji (www.integracnicentra.cz). Pro účely mé diplomové práce jsem se rozhodla zaměřit pouze na Integrační centrum Praha z důvodu rozmanitější nabídky aktivit, které poskytuje.

Integrační centrum Praha je nezisková organizace a obecně prospěšná společnost, která byla založena Magistrátem hl. m. Prahy. Jejím hlavním cílem je zefektivnit koordinaci integračních aktivit a zajistit navazování spolupráce s neziskovým sektorem. Je financována ze zdrojů Azylového, migračního a integračního fondu, MV ČR a také Magistrátem hl. m. Prahy. Svých cílů dosahuje prostřednictvím sociálního poradenství, kurzů českého jazyka, tlumočením a doprovodem či dalších aktivit (www.icpraha.com).

Jedním z projektů, skrze který podporuje navazování interkulturního dialogu, je Salad Bowl of Prague. Salad Bowl je považován za kulturní model popisující společnost jako mix různých pestrých „ingrediencí“, ve které nedochází k rozmělnění přísad, jednotlivé složky salátu naopak vytváří vyváženou kombinaci (www.saladbowlofprague.cz). Imigranti se částečně asimilují do kultury nové země, ale ve stejnou chvíli si ponechávají jisté kulturní praktiky z jejich starého světa (Mahfouz, 2013).

Celý projekt pak vypadá tak, že cizinci provázejí Prahou občany, kteří o událost mají zájem. Ti díky interaktivní exkurzi po migrantských místech mají příležitost zažít jejich kulturu. Účastníci mají šanci ochutnat občerstvení z jiné země, shlédnout tanec nebo si vyzkoušet některou z rukodělných činností. Exkurze jsou zaměřené na poznávání kultury Latinské Ameriky, Běloruska, Ukrajiny nebo Vietnamu. Integrační centrum si od projektu slibuje budování pozitivního vztahu mezi majoritní a minoritní společností. Snaží se migranty zviditelnit a předvést většinu způsob života imigrantů (www.saladbowlofprague.cz).

Dalším obohacujícím projektem Integračního centra Praha je vytvoření mobilní aplikace Prager, jejíž existence usnadňuje život v Praze mnoha cizincům. Uživatel aplikace může nalézt na jednom místě informace o životě v Praze, mapu institucí nebo důležité kontakty.

Aplikace funguje v několika jazykových verzích, aby i ti, kteří ještě neovládají češtinu, měli přístup k informacím. Jde konkrétně o angličtinu, ruštinu a vietnamštinu (www.praguer.icpraha.com).

5.1.3. Projekt Migrantky mezi ženami

Migrantky představují ve skupině cizinců významnou roli, v roce 2015 jejich počet tvořil 46,5 %. Právě migrantky patří do skupiny, které by se měla věnovat zvýšená pozornost. Mnoho z nich jsou ženy v domácnosti, proto je důležité umožňovat jim účast na integraci a tím předcházet jejich sociální izolaci (www.migraceonline.cz)

Jednou z organizací, která se věnuje právě migrantkám, je Sdružení pro integraci a migraci (SIMI), jež spustilo projekt Migrantky mezi ženami. Toto sdružení se snaží zmenšit zranitelnost cizinek, eliminovat rizika jejich diskriminace, a především aktivizovat samotné migrantky (www.migrace.cz).

SIMI pořádá debaty, workshopy nebo kulaté stoly, které se tématu věnují. Provozuje také blog SIMI bez vrásek, který se zaměřuje na ženy mající migrační původ a jsou starší 40-ti let, kde mohou sdílet své zkušenosti nebo informace týkající se stárnutí (www.bezvrasek.migrace.com). Sdružení mimo jiné poskytuje také právní a sociální poradenství cizincům na území ČR či terapeutické konzultace (www.migrace.com).

5.2. Organizace a projekty fungující ve Finsku

Ve Finsku stejně jako v Česku funguje několik mezinárodních organizací, které se zabývají imigrací, uprchlictvím a následnou integrací. Patří mezi ně například Caritas, v ČR Charita České republiky (www.caritas.org) nebo IOM – Mezinárodní organizace pro migraci (www.iom.int). Protože je ale jejich činnost obdobná v obou zemích, rozhodla jsem se je v mé práci vynechat a soustředit se na vybrané projekty či organizace, které se částečně nebo zcela liší.

5.2.1. Koto tori

Koto tori je multifunkční nízkoprahové zařízení působící ve městě Tampere, které slouží k poradenství imigrantům v počáteční fázi integrace. Toto nízkoprahové zařízení je ve Finsku zatím ojedinělé a město Tampere bylo pro Koto tori vybráno díky svému kulturně rozmanitému obyvatelstvu. Téměř 20 % lidí žijících v Tampere jsou totiž cizinci.

Cílem tohoto zařízení je prevence a poskytnutí podpory cizincům v rámci lokální komunitní sociální práce. Koto tori se snaží vidět klienta jako osobu, která je schopna

rozhodovat o svém vlastním životě. Nově přicházející cizinci mohou jednoduše do zařízení přijít ve čtvrti, kde bydlí bez jakékoliv předcházející domluvy. Tím je zařízení z podstaty své myšlenky velmi lehce dostupné.

Poskytovateli poradenství jsou sociální pracovníci, kteří jsou k dispozici dvakrát týdně. Základem poradenství je multidisciplinární kooperace a sdílení znalostí. V potaz jsou brány znalosti a zkušenosti každého zúčastněného, které jsou taktéž považovány za rovné. Nikdo není zvýhodňován či diskriminován. Klientovi je dáváno najevo, že jeho schopnosti a dovednosti jsou cenné a užitečné. Důraz je taktéž kladen na vzájemnost a sounáležitost.

V rámci Koto tori jsou také vytvářeny skupiny, které se vyznačují tím, že samy rozhodují o jejich náplni. Příkladem mohou být jazykové či zájmové skupiny.

K dispozici jsou nejen sociální pracovníci, ale samozřejmě i překladatelé, kteří u poradenství asistují, pokud si zatím cizinec neosvojil základy finštiny. Důležitou složkou jsou taktéž dobrovolníci a komunitní poradci, kteří se mohou rekrutovat z řad bývalých klientů. Díky tomu, že klienti mohou interagovat s různorodou složkou obyvatel, budují a rozšiřují si svou sociální síť, která jim mimo jiné pomáhá se zlepšováním finštiny nebo se zvyšováním možností na získání zaměstnání. Další nezbytnou složkou nízkopražového zařízení jsou odborníci z řad zdravotnických a vzdělávacích center, pracovníci úřadu práce či místní knihovny.

Návštěvníci zařízení tak mohou dostat podporu nebo pomoc při překladu nezbytných dokumentů, interpretací důležitých věcí, zařizování schůzek, prosazování rodinného setkání, vyplnění formulářů či zaplacením složenek. Cizinec může do zařízení přijít s jakýmkoliv problémem, a pokud to bude v moci sociálního pracovníka, bude mu poskytnuta pomoc či bude přeposlán na jiné odborné pracoviště. Klienti sem ale mohou jen přijít trávit svůj volný čas a setkávat se s ostatními, jelikož je součástí zařízení také kavárna.

Aktuální cílovou skupinou jsou azylantů a uprchlíci přijatí na základě kvót nebo další imigranti, kteří nemohou najít práci.

Nízkopražové zařízení Koto tori si od své činnosti slibuje několik efektů. Prvním z nich je předcházení problémů, jelikož poskytuje pomoc lokálně a v různých jazycích. Za konkrétní úspěch zařízení pokládá prevenci bezdomovectví, protože lidé vědí, na koho se včas obrátit, když mají problémy s hledáním ubytování. Dalším pozitivním efektem je síťování a podporování obousměrné integrace díky široké variabilitě zúčastněných.

5.2.2. MONIKA

Další organizací pomáhající tentokrát výhradně ženám-imigrantkám je multikulturní ženská asociace MONIKA. Svou misi definuje jako zabezpečení rovného a bezpečného života ženám z imigrantského prostředí žijících ve Finsku. Podporuje jejich inkluzi a předchází násilí na nich páchaném. Tato asociace je tvořena mnoha členskými organizacemi, které pomáhají ženám z různých koutů světa (www.monikanaiset.fi).

MONIKA disponuje krizovým centrem, které poskytuje nízkoprahovou krizovou pomoc, psychosociální podporu a také podpůrné bydlení. Organizace dále nabízí - jako jediná ve Finsku - krizovou asistenci a bezpečné anonymní přístřeší pro oběti domácího násilí z celého Finska. Integrační centrum pak podporuje integraci a zaměstnanost cizinek skrze poradenství, skupinové aktivity a mentoring (www.monikanaiset.fi).

Náplní integračního centra jsou zejména týdenní programové aktivity, které se zaměřují na rozšíření počítačových dovedností či podporu při hledání zaměstnání a zvyšování vzdělávání. Klientky zde mají také možnost poznat jiné ženy. Aktivity jsou dále zaměřené na zdokonalování finštiny nebo angličtiny. Integrační centrum také nabízí různé sportovní aktivity, exkurze, peer skupiny zaměřené na různá témata apod. (www.monikanaiset.fi).

Jako zajímavost bych vyzdvihla provozování online peer podpůrné skupiny, do které se mohou zapojit ženy z celého Finska neohledně na jeho velikost a lokalitu. Účast je anonymní a nikdo z členů skupiny se nedozví pozadí daného účastníka. Klientky zde mohou sdílet své zkušenosti s násilím, vzájemně se podporovat a nalézat řešení. Diskuze je řízena pracovníkem krizového centra. Tyto online skupiny jsou pořádány v různých jazycích v závislosti na poptávce cílové skupiny (www.monikanaiset.fi).

5.2.3. Punkalaidun projekt

Punkalaidun je malé město se 3000 obyvateli, které leží nedaleko hlavního města Helsinky. Specifické je tím, že jako jedno z finských maloměst se rozhodlo přijmout 200 uprchlíků, kteří do Finska dorazili při nedávné migrační krizi. Tím je Punkalaidun také jedna z mála obcí reagující na úbytek obyvatelstva, se kterým se Finsko potýká, a jehož problematiku jsem zmiňovala již v dřívější kapitole. Každoroční počet úmrtí převyšuje počet narozených, a tím město postupně přichází nejen o svoje obyvatele, ale i o pracovní sílu (www.nordiclabourjournal.org).

Město je součástí programu EU LEADER, který podporuje strategie a alokaci zdrojů k rozvoji agrikulturních oblastí po celé Evropské unii (www.enrd.ec.europa.eu). Část

tohoto programu je zaměřena i na integraci uprchlíků skrze projekty Imigranti na venkov nebo Imigranti a každodenní život na venkově (www.nordiclabourjournal.org). Při aplikaci tohoto programu dochází k tzv. win-win situaci, kdy jsou zpomalovány nebo eliminovány negativní demografické problémy a cizinci mají zároveň zajištěn důstojný život. Díky alokaci pracujících uprchlíků do zemědělských oblastí se rozšiřují pracovní místa, a tím se i tyto oblasti ekonomicky rozvíjí (www.enrd.ec.europa.eu).

Celý projekt řídí integrační koordinátorka, jejíž náplní práce je řešení všedních záležitostí, kterým cizinci čelí. Klíčovým elementem je zároveň pomoci nově příchozím v přístupu ke službám, které potřebují. Jedná se především o vzdělání, zdravotní péči či podporu při hledání zaměstnání. Je také jakýmsi mostem mezi migranty a starousedlíky. Tyto dvě skupiny lidí se spojují skrze různé kluby a aktivity, díky kterým se lépe poznávají. Kulturní bariéry tak bourají například při společném sběru borůvek, rybaření či na vánočním večírku (www.enrd.ec.europa.eu).

Koordinátorka také zprostředkovává první kontakt mezi cizincem a zaměstnavatelem. K němu dochází během zkušební fáze. Díky této zkušební fázi si mohou imigranti zlepšit jazykové dovednosti, rozvinout pracovní schopnosti a zjistit, zda se vůbec na pozici hodí (www.enrd.ec.europa.eu). Více jsem se o této fázi integrace rozepisovala v kapitole 3.3.

Že je integrační model aplikovaný v malém finském městě úspěšný, svědčí i řada ocenění, která získává. Finsko navíc plánuje rozšířit tento projekt i do dalších agrárních oblastí (www.enrd.ec.europa.eu).

5.2.4. Startup Refugees

Tato organizace vznikla z myšlenky, že uprchlíci nejsou jen finanční a sociální zátěží, ale především přílivem nových mozků, které mohou finské společnosti nabídnout svůj talent a obohatit ji novými dovednostmi (www.finland.fi).

Startup Refugees vytváří síť několikaset členů, mezi které mimo jiné patří firmy, neziskové organizace a univerzity, které pomáhají nově příchozím v začátcích jejich podnikání a se vstupem na finský pracovní trh. Tato organizace dosud dokázala zajistit přes 4000 pracovních a vzdělávacích možností a podpořila více než 60 podniků řízených uprchlíky. Tím vytvořila neziskovou dobrovolnou síť a nízkonákladový model pro rychlé zaměstnávání a podnikání uprchlíků (www.startuprefugees.com).

Celý projekt je založen na tom, že uprchlík vyplní formulář a na tomto základě se sestaví jeho profil, který se následně skombinuje s nabídkami členů programu. Jedná se o firmy,

univerzity atd. (www.finland.fi). Uprchlíci se nejvíce podílí na chodu nebo zakládání mikro podniků – holičství, pekařství či mateřských školek (www.startuprefugees.com).

Idea celého projektu je podpořena také tím, že profit nemají jen uprchlíci, ale i finská společnost, protože cizinci odvádějí díky práci daně a nejsou závislí na sociálních dávkách a službách. Stávají se součástí společnosti (www.startuprefugees.com).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

6. Úspěšnost integrace v ČR z pohledu sociálních pracovníků

Následující část diplomové práce se bude věnovat kvalitativnímu šetření, které bylo aplikováno pro dosažení stanoveného cíle. Bude popsán cíl šetření a také cíle dílčí, které jsou jeho nedílnou součástí a vedou k zodpovězení hlavní výzkumné otázky. Následně bude detailně popsána zvolená strategie pro šetření, stejně tak i vzorek, který byl použit.

6.1. Vymezení problematiky šetření

Celá diplomová práce se zaměřuje výhradně na jednu cílovou skupinu a tou jsou cizinci v integračním procesu. Sběr dat se proto zaměřoval na velmi úzkou skupinu sociálních pracovníků, kteří s touto cílovou skupinou pracují.

Přestože tématem práce je komparace českého a finského integračního procesu se zaměřením na roli sociální práce, šetření bylo provedeno pouze mezi českými sociálními pracovníky věnující se integraci. Důvodem je to, že celá práce je pojata tak, že se snaží zjistit, zda se v České republice najdou v této problematice nedostatky, které mohou úspěšnou integraci zkomplikovat. Také se snaží zjistit, zda Finsko a jeho integrační proces a sociální práce může České republice poskytnout informace a inspiraci na tomto poli. Proto nebyla data z finské strany považována za rozhodující. Finsko bylo v této práci vnímáno pouze jako zdroj pro srovnání a potenciální inspiraci.

Ze šetření proto bylo na základě výzkumného vzorku vyvozeno, jaké problémy či nedostatky čeští sociální pracovníci pracující s cizinci pocítují ze strany státu, jaké přístupy či teorie sami ve své práci aplikují, a jak vnímají nabízené programy organizací v ČR. O obsahu dílčích cílů se ovšem rozepíši v následující podkapitole.

6.2. Cíl šetření

Hlavním cílem šetření bylo zjistit, jak sociální pracovníci vnímají proces integrace cizinců v České republice. Protože je integrace komplexním procesem, hlavní cíl byl sledován skrze tři dílčí cíle. Těmi jsou role státu, organizací ale také samotných pracovníků. Úloha státu byla sledována z hlediska výkonnosti, tedy zda jsou respondenti spokojeni s rozsahem jeho činností a proč. Úloha organizací byla mapována s ohledem na spokojenost sociálních pracovníků s poskytovanými projekty, které mají organizace v náplni svých činností. A poslední, třetí, dílčí cíl se zaměřoval na jednotlivce, tedy

samotné sociální pracovníky v procesu integrace. Sledoval, jakou úlohu pracovníci v procesu mají, jež definuje jejich postavení.

6.3. Metoda sběru dat

Po stanovení hlavního cíle a dílčích kroků pro jeho dosažení, byly definovány otázky, které napomohly k procesu sběru dat. Bylo definováno šest hlavních dotazů odkazujících na jednotlivé dílčí cíle. Některé dotazy pak mohly být doplněny o další otázky rozvíjející ty předchozí. Otázek v šetření tedy bylo definováno celkem devět.

Vzhledem k roztroušenosti sociálních pracovníků zabývajících se definovanou cílovou skupinu po celé České republice, bylo rozhodnuto, že metodou sběru dat bude dotazník zasílaný prostřednictvím emailových adres. Vyplnění samotného dotazníku pak bylo umožněno skrze webový nástroj Google Forms.

V šetření byly použity uzavřené, polootevřené, otevřené a škálovací otázky.

S ohledem na povahu šetření, byla zvolena kvalitativní metoda, která vychází pouze z předem definovaných vlastních hypotéz. Tyto hypotézy budou zmíněny v pozdější podkapitole. Na základě sesbíraných dat se pokusím analyzovat získané informace hledáním určitých pravidelností nebo podobností.

6.4. Metoda zpracování dat

Pokládání otázky byly rozpracovány do tří částí podle jednotlivých dílčích cílů, které vedly k zodpovězení hlavní výzkumné otázky. Všechny odpovědi byly zaznamenány skrze webový nástroj zmíněný výše. Na základě získaných dat byly z otázek, které to umožňovaly, vypracovány grafy, jež si kladly za cíl zmapovat názory sociálních pracovníků na jednotlivé dílčí části integrace.

6.5. Metodika šetření

Začátek sběru dat se uskutečnil dne 15.4.2019 a skončil dne 31.5. 2019.

Pro dotazník byl záměrně vybrán menší počet otázek. Otázky se ovšem soustředí na podstatu cíle šetření tak, aby nezatěžovaly respondenty a ti byli ochotni vyplnit zaslaný dotazník. V úvodu dotazníku bylo také zmíněno časové rozpětí pro vyplnění, aby jeho časová náročnost respondenty neodradila. Vyplnění dotazníku mělo respondentům zabrat přibližně 5 až 10 minut.

Aby bylo dosaženo časové nenáročnosti vyplnění dotazníku, byly cíleně použity škálovací otázky, které byly většinou doplněny další otevřenou otázkou. Díky těmto otevřeným otázkám se naskytl prostor pro doplnění, ale také místo pro hlubší porozumění dané problematiky. V těchto formách otázek byl prostor pro vyplnění neomezený, respondenti se proto k dané dílčí otázce mohli rozepsat, do jaké míry chtěli. Tyto otázky také nebyly podmíněny nutností vyplnění, právě proto, aby respondenty jejich vyplnění neodradilo. Ve většině případů ovšem pracovníci vyplňovaly i tyto otevřené otázky zaměřené na hlubší porozumění problému.

Celkový počet respondentů byl 11.

Vlastní hypotézy, ze kterých pak byly následně vyvozeny jednotlivé otázky, jsou definovány takto:

Hypotéza č. 1: Sociální pracovníci hodnotí integraci cizinců na území ČR jako kvalitní.

Hypotéza č. 2: Sociální pracovníci v ČR se domnívají, že jsou v rámci integrace další možnosti pro zlepšení.

Tyto dvě hypotézy se vzájemně nevylučují. Předpokládají, že dle sociálních pracovníků má Česká republika kvalitní integrační systém cizinců. Zároveň v tomto systému existují mezery a naskýtá se v nich prostor pro zlepšení.

6.6. Operacionalizace

Hlavní otázka šetření:	
Jak vnímají čeští sociální pracovníci integraci cizinců v ČR?	
Dílčí otázky šetření	Tazatelská otázka
DO 1: Jak vnímají sociální pracovníci integraci cizinců na úrovni státu?	• Je integrace v ČR úspěšná? • Je role státu (respektive MV ČR) v integraci vyhovující? ○ Můžete dát konkrétní příklad, proč si tak myslíte?
DO 2: Jak vnímají sociální pracovníci	• Zaujal Vás v poslední době nějaký projekt, který podporuje integraci na území ČR?

integraci cizinců na úrovni organizací?	○ Jaký projekt to je? ○ Proč Vás zaujal?
DO 3: Jak vnímají sociální pracovníci integraci cizinců na úrovni individuální?	• Domníváte se, že sociální pracovník hraje klíčovou roli v integraci cizinců v ČR? • Čím se podle Vás sociální pracovník podílí na úspěšnosti integrace? • Které z následujících teorií a přístupů sociální práce používáte a jeví se Vám jako osvědčené?

6.7. Charakteristika vzorku

V rámci šetření byly záměrně vybíráni ti respondenti, kteří odpovídali předem zvolenému kritériu. Kritériem pro výběr byla nutnost výkonu práce sociálního pracovníka v některých organizacích nebo zařízeních věnující se integraci nebo migraci. Dotazník byl rozeslán na 23 emailových adres dostupných z internetových stránek organizací. Odpověď zaslalo 11 z nich. Návratnost dotazníků činí po zaokrouhlení na jednotky 48 %. Vzorek tedy tvořili výhradně sociální pracovníci z následujících státních i nestátních organizací.

Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.

- Počet respondentů: 1

InBáze, z.s.

- Počet respondentů: 3

Integrační centrum Praha, o.p.s

- Počet respondentů: 2

Organizace pro pomoc uprchlíkům, z.s.

- Počet respondentů: 3

Poradna pro integraci, z.ú.

- Počet respondentů: 1

Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.

- Počet respondentů: 1

6.8. Etické zásady

Sběr dat proběhl dle etických zásad charakteristických pro provádění šetření. V úvodu elektronického dotazníku byli respondenti jasně obeznámeni s tím, že sběr dat je anonymní a výsledky budou použity výhradně pro účely mé diplomové práce. Respondenti nesdělovali žádné osobní informace. Respondenti nesdělovali ani věk či pohlaví, jelikož nebyly pro výsledky šetření rozhodující. Jedinou informací týkající se jejich osoby byla organizace, ve které pracují.

6.9. Limity šetření

Jako jeden z limitů při šetření bylo spatřeno omezené množství odevzdaných odpovědí. Jak bylo zmíněno výše, celkem bylo rozesláno 23 dotazníků, z toho se vrátilo 11. Nelze tedy spoléhat na to, že výsledky opravdu odpovídají realitě. Na druhou stranu se data vrátila z několika zdrojů. Výsledky proto nejsou zatíženy problematikou omezeného pramene, a tím mohou poskytnout náhled z více perspektiv.

V několika případech byla data obdržena pouze od jednoho zaměstnance dané organizace, výsledky se proto nedají shrnout podle organizací, to ale ani nebylo primárním účelem šetření, které se zaměřovalo pouze na vnímání problematiky očima jednotlivce – pracovníka.

V potaz lze nutno vzít i fakt, že dotazníky nebraly v úvahu aktuální rozpoložení daných sociálních pracovníků. Nelze tedy vyloučit, že pracovník neměl v danou chvíli dostatek času na vyplnění, byl pod stresem nebo prožíval jiné situace zkreslující jeho běžný stav.

Tímto je proto brána v úvahu možnost, že šetření neodráží realitu takovou, jaká ve skutečnosti je. Lze ale vyvodit určité obrysy toho, jaká by situace mohla být.

7. Výsledky a interpretace

V této kapitole budou vyhodnoceny výsledky šetření, které budou současně interpretovány. Kapitola bude rozdělena podle třech již zmíněných dílčích otázek šetření. Ke každé dílčí otázce budou připojeny grafy pro lepší přehlednost a výsledky či interpretace jednotlivých tazatelských otázek. Grafy budou znázorňovat pouze ty odpovědi, na které to forma otázky bude dovolovat. Na konci každé podkapitoly bude připojena vlastní interpretace vztahující se k vyhodnocení jednotlivých dílčích otázek šetření.

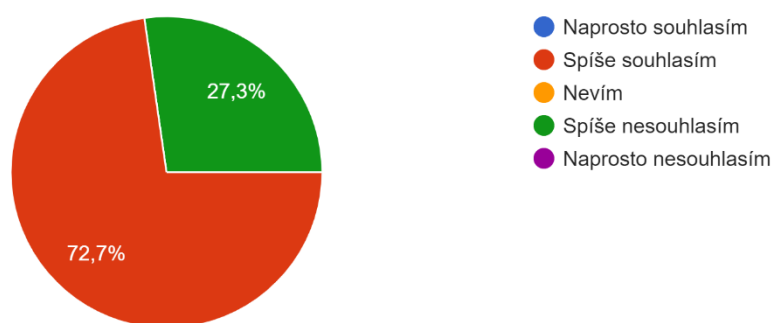
7.1. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 1

První tazatelská otázka v šetření byla položena na obecné úrovni a snažila se respondenty do dotazníku uvést a zároveň získat přehled o tom, zda si sociální pracovníci myslí, že integrace cizinců se v České republice odehrává úspěšně. V tomto ohledu byla částečně potvrzena hypotéza definovaná výše, která popisovala integraci z pohledu sociálních pracovníků jako úspěšný proces. Celkem 72,7 % respondentů odpovědělo na otázku, zda je integrace v ČR úspěšná „spíše souhlasím“. Menšinu tvořil názor, že respondenti spíše nesouhlasí. Tento názor zastávalo 27,3 % dotázaných sociálních pracovníků.

Graf 3 - Tazatelská otázka č. 1

Integrace cizinců v ČR je úspěšná.

11 odpovědí

Zdroj: Vlastní

Následující dvě tazatelské otázky se vztahují ke správě integračního procesu v ČR. Otázky proto byly formulovány s ohledem na roli orgánu činného v integraci cizinců, to je MV

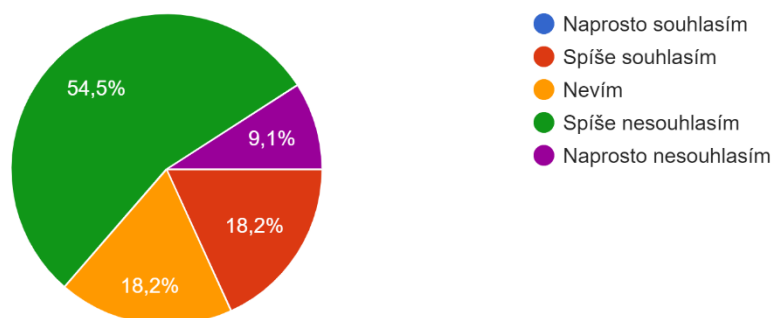
ČR, které je hlavním garantem dané problematiky. První z nich se přímo ptá, zda jsou respondenti spokojeni s činností státu, potažmo MV ČR. Druhá pak navazuje na reakci z předcházející otázky a ptá se, proč zastávají takový názor.

Výsledky byly poměrně překvapující. Téměř 64 % dotázaných vnímá roli státu negativně. Cca 9 % účastníků šetření se domnívá, že role státu je naprosto nevyhovující. Dalších 54, 5 % si myslí, že role státu je spíše nevyhovující. Menšinu naopak tvoří odpovědi vnímající stát a jeho intervenci pozitivně. Těch bylo 36,4 %.

Graf 4 - Tazatelská otázka č. 2

Role státu (respektive MV ČR) v integraci je vyhovující.

11 odpovědí

Zdroj: Vlastní

Odpovědi na otázku, proč respondenti zastávají daný názor, se velmi liší. Všechny zaznamenané odpovědi poukazují převážně na negativa. To může evokovat myšlenku, že nedostatků, které stát, respektive MV ČR, v integraci má, může být více.

Jeden z respondentů odpověděl, že MV ČR nemá příliš mnoho kompetencí a raději přenechává aktivitu na nestátních neziskových organizacích (NNO) a spoléhá na pokrytí služeb právě na ně. Vztah NNO a MV ČR pak může být doplněn další reakcí, která vykresluje státní sektor jako příliš nečinný v kooperaci s nevládními organizacemi. Jako příklad uvádí, že by se měl stát více angažovat v poskytování informací cizincům o různých službách, centrech integrace a pomoci ještě před jejich příjezdem.

Další sociální pracovník na otázku odpověděl, že Ministerstvo vnitra nebere příliš ohled na některé případy jako vykořisťování nebo nečinnost Odboru azylové a migrační politiky

(OAMP) ve věcech o rozhodování o žádostech (předpokládají se žádosti o mezinárodní ochraně). Respondent dále uvedl, že samotné jednání OAMP a jeho neochota spolupracovat, je také překážkou procesu integrace. Další účastník šetření odpověděl, že integrační plán je špatně a velmi málo propracovaný.

Mezi odpověďmi, které poukazovaly spíše na nedostatky nebo chyby státního orgánu, se také naskytla jedna, která viděla některá pozitiva. Tato odpověď popisuje, že činnost státního aparátu je lepší než v některých jiných zemích. Integrační proces byl od začátku nastaven tak, že tu nevznikala ghetta. Stejný respondent ovšem vnímá negativně to, že má integraci na starosti stejný orgán, který také povoluje a zakazuje pobyt.

Jako shrnutí k výzkumné otázce číslo jedna, by se dalo říci, že sociální pracovníci vnímají činnost státu v procesu integrace spíše negativně. V odpovědích jasně popsali, jakých nedostatků či problémů si při své práci s cizinci všimají. Byla zdůrazněna potřeba lepšího propojení státních orgánů s nestátními organizacemi, poskytnutí kvalitnější informovanosti cizinců, větší zodpovědnosti státu či zredukovat lhostejnost k vykořisťování.

Přestože je nutné brát výše zmíněné poznatky vážně, domnívám se, že všechny vyjmenované problémy (na výjimku názoru špatně propracovaného integračního plánu) nemají charakter obrovské chybovosti systému. Zdá se, že sociální pracovníci jsou nespokojeni s dosavadním nastaveným systémem a chtějí, aby pracoval lépe a efektivněji. Tomu také odpovídá rozložení grafu č. 2 vztahující se k této tazatelské otázce.

7.2. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 2

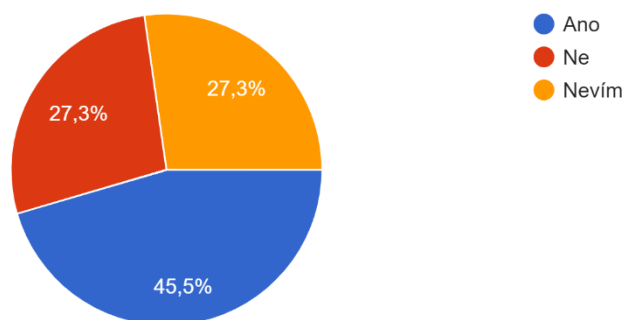
Druhá dílčí výzkumná otázka si kladla za cíl zmapovat to, jak sociální pracovníci vnímají činnost organizací (zejména projektů) působících v integraci cizinců nejen v České republice. Domnívám se, že díky jejich odpovědím na otázky, které se zaměřovaly na zformulování pozitiv projektů, lze vydedukovat, do jaké míry vnímají projekty jako kvalitní.

První tazatelská otázka v tomto oddíle směřovala na to, zda respondenty v poslední době zaujal projekt některých organizací pomáhající cizincům v Česku. Necelá polovina, konkrétně 45,5 %, odpověděla kladně. Shodným procentem 27,3 pak bylo na otázku odpovězeno „ne“ nebo „nevím“.

Graf 5 - Tazatelská otázka č. 4

Zaujal vás v poslední době nějaký projekt, který podporuje integraci na území ČR?

11 odpovědí

Zdroj: Vlastní

Na otázky, který projekt respondenty zaujal a proč, odpovídali účastníci šetření různě. Až na výjimky respondenti udávali jako příklady dobrých projektů projekty organizací, ve kterých sami nepracují. To může indikovat i to, že se v projektech jiných organizací v ČR orientují. Patřily mezi ně Ethnocatering, Nechci litovat či organizace META. Jeden respondent také uvedl projekt MPSV Začátek ve svém.

Společným tématem některých projektů, který dotázaní sociální pracovníci vidí jako důležitý, je zvýšení pracovních příležitostí cizinců. Hned dva z nich se také věnují specifické cílové skupině, a to ženám migrantkám. Další z projektů, který oceňuje jeden z respondentů, se věnuje pracovnímu začlenění těch cizinců, kteří mají určité bariéry anebo naopak talent (hudba, výtvarné), který lze uplatnit jen mimo regulérní pracovní trh, tudíž může být pro cizince těžké najít práci. Další respondenti uvádějí jako důvod volby daných projektů zaměřenost na školy, rodiče a děti nebo na majoritní společnost.

Podle sesbíraných dat se dá předpokládat, že dle dotázaných sociálních pracovníků projekty některých organizací hrají důležitou roli v procesu integrace na území ČR. Tento názor je ovšem již patrný z dílčí výzkumné otázky č. 1, kdy někteří z respondentů vnímají organizace jako subjekt držící více kompetencí a provádějící více činností v porovnání se státními orgány.

Téměř polovina respondentů odpověděla pozitivně na otázku, zda je zaujal nějaký projekt. Druhá polovina dotázaných pak odpověděla, že neví nebo je žádný projekt nezaujal.

Osobně jsem čekala, že toto číslo bude nižší. Interpretovat se dá ovšem různě. Jedna z interpretací může být taková, že sociální pracovníci nemají v činnostech organizací na podporu cizinců dostatečný přehled, nebo může číslo evokovat to, že v ČR zkrátka chybí dostatečný počet kvalitních projektů.

Podle odpovědí může být také vyvozeno to, že sociální pracovníci vnímají organizace a projekty jako něco, co doplňuje stávající nabídku o rozšíření zájmů o skupiny cizinců, které mohou být marginalizovány či opomíjeny. Dotázaní sociální pracovníci oceňují zejména projekty, které podporují právě tyto skupiny. Již v teoretické části diplomové práce bylo popsáno, že ženy-migrantky z důvodu péče o děti a domácnost patří právě do této znevýhodňované skupiny, a že je důležité se jim věnovat.

Jiní respondenti poukazují na důležitost práce s veřejností, které se věnují právě neziskové nestátní organizace. I veřejnost je jednou z cílových skupin integrace cizinců.

7.3. Rozbor grafů a tazatelských otázek vztahujících se k dílčí výzkumné otázce č. 3

Třetí dílčí výzkumná otázka se vztahovala na zjištění toho, jak sociální pracovníci vnímají v procesu integrace individualitu, tedy sebe sama. Tento oddíl šetření se snažil díky tazatelským otázkám zjistit, zda se pracovníci považují za stěžejní článek v celé integraci a jak konkrétně vnímají svou roli. Jedna z otázek se vztahovala i na to, jaké přístupy a teorie sociální práce ve své činnosti používají, aby napomohli integraci co nejvýrazněji.

První z tazatelských otázek zjišťovala, zda si respondenti myslí, že sociální pracovník hraje v procesu nezastupitelnou roli. Výsledek nebyl nijak překvapivý, protože všichni dotázaní odpověděli na otázku kladně. Znepokojivé zjištění by byla naopak negativní odpověď.

Co je ale zajímavější jsou odpovědi na otázku, proč si o své roli v integraci myslí, že je nepostradatelná, s ní se pojí i kompetence svěřené sociálním pracovníkům.

To, co spojuje více odpovědí respondentů je poskytování sociálního poradenství. Sociální poradenství je neoddiskutovatelně velmi důležitý faktor při výkonu sociální práce s kteroukoliv cílovou skupinou. Ovšem v kontextu práce s cizinci může nabírat trochu jiného rozměru tím, že imigranti neznají českou kulturu a věci s ní spojené. Jeden z dotázaných uvedl, že pracovníkova role spočívá zejména v tom, že cizinci objasňuje to, jak funguje české „životní prostředí“ a pomáhá mu se v něm zorientovat. To znamená, že mu pomáhá hledat zaměstnání, bydlení, lékaře a díky němu je možná komunikace s úřady.

Další dotázaný sociální pracovník uvedl, že nezpochybnitelná role pracovníka spočívá v tom, že nabízí prvokontakt. Právě sociální pracovníci řeší v prvních týdnech pobytu cizince hledání škol pro jejich děti, otázku nostrifikace nebo kurzy češtiny.

Další zaznamenaná odpověď vykresluje sociálního pracovníka jako zprostředkovatele informací, ke které se klient nemohl z různých důvodů dostat. Tento respondent, zároveň jako jediný, odpovídá, že díky sociálnímu pracovníkovi jsou odbourávány mýty o migrantech v majoritní společnosti. Dodává také, že pracovník klienta posiluje. S tím může souviset i odpověď dalšího dotázaného, který zdůrazňuje pracovníkovu kompetenci vést klienta k předem stanovenému cíli.

Odpovědí jiného pracovníka na otázku, čím se role sociálního pracovníka podílí na úspěšné integraci, byla taková, že klientovi představuje „rozcestník“ možností, o kterých by jinak pravděpodobně nevěděl. Tím rozšiřuje obzory možností těm, kteří je v nové zemi sami vidět nemohou či nedokážou. Vysvětluje konkrétní kroky a podrobnosti.

Neméně důležitými odpověďmi jsou také profesionalita a podpora klienta. Profesionalita spočívá dle respondenta v tom, že ví, co dělá a proč. Podporu dokresluje jiný respondent jako psychickou. Řadí do ní ale i podporu sociálního prostředí, motivaci do práce, napojení na služby, vyslechnutí či krizovou intervenci.

Jiný sociální pracovník považuje svou roli jako klíčovou tím, že migranty doprovází v integraci a vstupuje s nimi do jejich přirozeného prostředí.

Pro přehlednost zmíněných odpovědí byla vytvořena tabulka, která shrnuje výše zmíněné kompetence a aktivity, které pokládají dotázaní sociální pracovníci v integraci cizinců za klíčové, a na kterých by se podle jejich názoru měli podílet.

Tabulka 2 - Klíčové kompetence sociálních pracovníků

sociální poradenství	prvokontakt	orientace na nové prostředí
bourá mýty	zprostředkování informací	vedení k předem stanovenému cíli
nabízení možností	profesionalita	Podpora

Zdroj: Vlastní

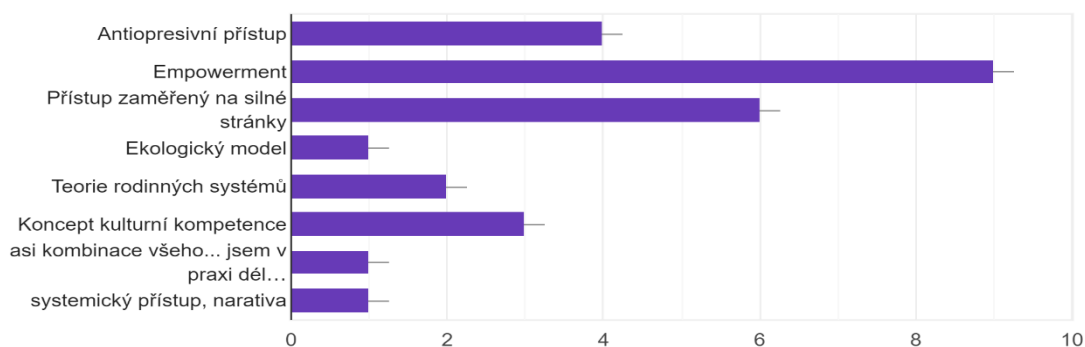
Ovšem využívání takových kompetencí a činností vyžaduje pracovníkovu nezbytnou znalost a propojení s teoriemi a přístupy definovanými v rámci sociální práce. Proto byla do šetření zapojena také otázka, která měla za cíl zjistit, jaké z přístupů a teorií pracovníci při své činnosti s ohledem na cílovou skupinu používají.

Respondenti měli na výběr zakřížkovat jednu nebo více možností z nabídky. Na otázku bylo umožněno odpovědět také vlastními slovy, pokud pracovník aplikuje jiné přístupy nebo teorie z nabízených možností. Nabídka možností byla vypracována dle autorky zabývající se migrací a integrací v USA Betty Garcii a knihy, které je spoluautorkou s názvem Social Work With Immigrants and Refugees. Z této knihy je také čerpána teoretická část diplomové práce.

Graf 6 - Tazatelská otázka č. 7

Které z následujících teorií a přístupů sociální práce používáte a jeví se vám jako osvědčené? (můžete označit více možností nebo žádnou)

11 odpovědí

Zdroj: Vlastní

Dle výše znázorněného grafu je patrné, že pracovníci nejčastěji používají přístup zaměřený na zmocňování a přístup zaměřený na silné stránky. Za nimi následuje antiopresivní přístup a koncept kulturní kompetence. Nejméně pracovníků pak vychází z teorie rodinných systémů a ekologického modelu.

Dva z respondentů pak využili příležitosti otevřené odpovědi. Zmiňují využívání systemického přístupu a narativ nebo kombinaci všech výše zmíněných možností.

Třetí dílčí výzkumná otázka se zaměřovala na to, jak k integraci přistupují jednotliví sociální pracovníci a jak svou roli v ní sami vnímají. Všichni respondenti odpověděli kladně na otázku vztahující se k tomu, zda je sociální pracovník klíčovou osobou v celém procesu. Z toho lze vyvodit, že pracovníci se ve své roli pravděpodobně cítí sebevědomě a považují se za nedílnou součást integrace bez níž by nebyla možná.

Jak vnímají své postavení v celém procesu je možné pochopit z výčtů kompetencí a činností, které sociální pracovníci vykonávají, a tím zajišťují hladší a efektivnější průběh integrace. Ačkoliv jednotlivé body mohou znít jednoduše, skrývá se za nimi mnoho úsilí, ale i odbornosti. Bez profesionality by sociální pracovníci jen těžko uspěli.

Proto byla do tohoto oddílu zařazena také otázka mapující přístupy pracovníků. Obecně by se tedy dalo říci, že dle respondentů jsou využívány jednotlivé teorie nebo postupy, ačkoliv v odlišné míře.

7.4. Verifikace a závěry plynoucí ze získaných dat

Do šetření se celkem zapojilo 11 osob ze 6 různých organizací. Vzorek je proto velmi malý a výsledky z něj vyplývající nelze brát jako dokonalý odraz reality. Při takto malém vzorku ovšem ani nebylo cílem zobrazení celé populace. Nicméně výsledky nastínily alespoň obrysy problematiky integrace z pohledu sociálních pracovníků.

Ze získaných dat se dá polemizovat nad tím, že sociální pracovníci vnímají integraci v České republice jako úspěšný proces. Otázka ale je, do jaké míry je to zásluha státu a jím nastavené integrační politiky, a do jaké míry je to zásluha organizací realizujících projekty na podporu integrace a jejích pracovníků. Dle získaných dat se může zdát, že sociální pracovníci vnímají integraci úspěšnou zejména díky činnosti právě druhé zmíněné skupiny.

Stanovené hypotézy vztahující se k tomuto tématu byly potvrzeny. Hypotézy byly následující:

- Hypotéza č. 1: Sociální pracovníci hodnotí integraci cizinců na území ČR jako kvalitní.
- Hypotéza č. 2: Sociální pracovníci v ČR se domnívají, že jsou v rámci integrace další možnosti pro zlepšení.

Hypotéza č. 1: Jak už jsem výše naznačila, ze získaných dat se dá říci, že integrace cizinců na území ČR se dá podle sociálních pracovníků obecně považovat za kvalitní. Toto tvrzení vyplývá z grafu č. 1. Z dalších dostupných dat se pak dá říci, že sociální pracovníci považují za zdroj kvality práci jich samotných a realizaci rozličných projektů organizací, které pokrývají problematické skupiny v rámci integrace, ke kterým řadí například ženy-migrantky nebo jinak sociálně znevýhodněné skupiny cizinců. Tento závěr můžeme vyvodit z grafu č. 2, kde více než polovina respondentů odpověděla, že role státu je v integraci cizinců nedostačující. Na kvalitní integraci se jistě do velké míry podílí samotní sociální pracovníci. Dle získaných informací se všichni považují za klíčové osoby. Jeden z faktorů kvality je i to, že 100 % respondentů využívá alespoň jeden z výše zmíněných přístupů nebo teorií.

Hypotéza č. 2: I přesto, že z grafu č. 1 vycházejí pozitivní výsledky, ze sesbíraných dat lze interpretovat, že v procesu integrace je podle názoru sociálních pracovníků stále prostor pro vylepšování. Dle dotázaných sociálních pracovníků jsou nejviditelnější mezery v úloze nastavení integrační politiky. Ovšem prostor pro zlepšení může být ze získaných informací viděn i v samotných projektech organizací na podporu integrace. K takovým závěrům docházím díky grafu č. 3, kde více jak 50 % respondentů odpovědělo, že je žádný současný projekt na podporu cizinců nezaujal, nebo že neví, zda je zaujal. Tyto výsledky lze interpretovat i takovým způsobem, že dle dotázaných v České republice chybí dostatek kvalitních projektů.

8. Diskuze

Šetření v mé diplomové práci se zaměřovalo na to, jak sociální pracovníci, kteří se věnují práci s cizinci, vnímají proces integrace v České republice tím, že mapovalo tři stěžejní oblasti, jejichž vzájemné propojení je základem pro úspěch. První z nich byla oblast státu a nastavení integrační politiky. Druhá se soustředila na projekty organizací působících na území ČR. Třetí oblastí bylo zmapování role samotných sociálních pracovníků a jak ji sami vnímají.

Před samotným šetřením jsem si stanovila hypotézy, na které mě přivedla praxe v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Díky ní jsem začala více hloubat o tom, zda je vůbec integrace v ČR úspěšná. Moje přesvědčení bylo takové, že obecně lze usuzovat, že ano. Ovšem jsem byla toho názoru, že celý proces není rozhodně dokonalý, a že se česká integrační politika má ještě v lecčems zdokonalovat. A nejen integrační politika. Dle mého názoru existuje na našem území mnoho kvalitních projektů a organizací. Zároveň si také myslím, že i u nich je prostor pro zdokonalování.

Teoretická část mé diplomové práce se zaměřovala na porovnání integračního procesu s Finskem. Praktická část pak částečně navazovala na teorii a doplňovala ji. Pokud bych měla tyto dvě země porovnat, jsou si v této oblasti velmi podobné. Mají podobnou migrační historii, kdy obě země zažívaly velký odliv svých obyvatel zejména v 19. století, ať už příčiny pro odchod byly jakékoliv. Stejně tak obě země nemají dlouhou integrační historii a na tomto poli jsou relativními nováčky. S Finskem máme ovšem také podobné i to, že máme přibližně stejné procento cizinců žijících na našich územích. Proto se domnívám, že Finsko byla vhodná volba pro komparaci. Zajímalo mne proto, zda je Finsko v něčem lepší, a zda se jím můžeme inspirovat.

Díky šetření ale i studiem související literatury jsem zjistila, v čem má česká integrace nedostatky. I přesto, že šetření nemůžeme brát ryze fakticky vzhledem k malému vzorku, i tak jej považuji za jakýsi odrazový můstek. Osobně mne velmi překvapilo to, že téměř 60 % dotázaných nepovažovalo úlohu státu v integrační politice za dostačující. Pokud by toto číslo zrcadlilo realitu, přišlo by mi alarmující. Čekala jsem, že určité procento nespokojenosti se vyskytne, ale rozhodně ne tak vysoké.

Při psaní teoretické části jsem také zkoumala dokument s názvem Koncepce integrace cizinců, jehož součástí je Analýza aktuální situace v oblasti integrace cizinců. Zajímavé je, že obsahuje návrhy možných opatření na zkvalitnění některých oblastí, o kterých hovoří

dotázaní sociální pracovníci jako o nedostatečných. Zdá se tedy, že problémy jsou viděny ze strany sociálních pracovníků a státu stejně nebo alespoň podobně. Ovšem tyto návrhy byly definovány pro rok 2016 a v roce 2019, kdy probíhalo šetření, je sociální pracovníci stále vnímají jako nedorozumění nebo nerealizované. Příkladem může posloužit návrh opatření o lepším poskytování informací cizincům v předmigračním období, který chtěl dokument splnit do 31.12.2016, ale jeden z respondentů vnímal tento problém jako nevyřešený. Samozřejmě jde pouze o názor jednoho člověka a nelze jej proto generalizovat.

Analýza bohužel neuvádí výsledky předešlých návrhů opatření, proto mi přijde těžké měřit, zda jich bylo dosaženo. To samé předpokládám i pro návrhy z aktuální Analýzy.

Tím se vracím zpět k původní myšlence, zda se česká integrační politika a čeští sociální pracovníci mohou inspirovat ve Finsku. Odpověď ale dle mého názoru není lehká a jednoznačná. Finsko se v poslední době vydává v této oblasti jinou cestou například tím, že přijmulo uprchlíky na základě kvót. Česká republika toto opatření odmítla. Domnívám se proto, že finská společnost je cizincům více otevřená, možná i více informovaná než ta česká. Proto se naskytá otázka, zda lze aplikovat stejné postupy nebo nápady jako ve Finsku. Finsko má také velmi štědrý sociální systém, díky kterému může integraci bohatě financovat. Při srovnání českých a finských výdajů na integraci jsem došla k neuvěřitelnému rozdílu. Zatímco ČR financuje integraci ze státního rozpočtu ve výši cca 54 milionů korun, ve Finsku je tato částka mnohonásobně vyšší. Finská vláda do integrace investuje neuvěřitelných 250 milionů eur. Obě částky jsou platné pro rok 2016.

Dle teoretické části mé práce si jsou oba systémy integrace poměrně podobné, a to díky nastavení společné evropské integrační politiky. Z dostupného srovnání se tedy může zdát, že se příliš neliší a oba systémy by měly fungovat obdobně dobře. Šetření nebylo ovšem provedeno mezi finskými sociálními pracovníky, a proto se mohu jen domnívat, že finští pracovníci vnímají integrační proces v jejich zemi jako úspěšný. Stejně tak mohu vznést jen domněnky o tom, zda by ve skutečnosti Finsko mohlo být vzorem pro ČR. Z dostupných zdrojů a sesbíraných poznatků si ovšem myslím, že finský integrační systém může tomu českému být inspirací v určitých oblastech.

Troufám si tvrdit, že Finsko má důmyslněji propracovaný integrační plán cizinců. To jsem ukázala i na příkladu v teoretické části diplomové práce. Punkalaidun projekt či model může sloužit jako ukázka toho, jak důležité je, když stát ví, co dělá. Uprchlíci byli záměrně rozvrstveni na venkov, kde je úbytek obyvatelstva nejcitelnější, a kde chyběla nutná

pracovní síla. Stát tedy nejen že nabídl cizincům ekonomickou soběstačnost díky získané práci, a která je pro úspěšnou integraci jedním ze stěžejních bodů. Dokázala ale také zhodnotit problém majoritní společnosti a tyto dvě skupiny lidí skloubit dohromady.

Myslím si, že to byl od finské vlády velmi dobře promyšlený tah. Koordinátorka projektu uvedla, že v průběhu začleňování nedocházelo k výraznému nenávistnému jednání vůči cizincům. I proto se domnívám, že cizinci jsou daleko lépe přijímáni starousedlíky tam, kde jsou opravdu potřeba a tam, kde mohou použít své schopnosti a dovednosti k tomu, aby se dařilo lépe nejen jim, ale i celé komunitě. Rodilí obyvatelé si tak jejich přítomnosti cení, protože jsou pro ně cizinci přínosem. Cizinci si pak dle mého názoru váží toho, že jsou považováni za rovné s ostatními a mohou prožívat plnohodnotný život v nové zemi.

Otázka rovnosti hraje v celém integračním procesu nesmírnou roli. Jistě, lidé jsou si formálně rovni téměř po celém světě. V tomto kontextu mám ovšem na mysli rovnost v každodenním životě, kdy není cizincovo postavení v nové společnosti zpochybňováno majoritou. Musím připustit, že právě tohoto přístupu jsem si začala všimnat během mého studijního pobytu ve Finsku. Ve městě Turku, kde jsem trávila celý rok, žije na poměrně malé město velké množství lidí z jiných částí Evropy nebo světa. Za celou dobu jsem se nesečkala s žádným incidentem spojeným s diskriminací, a to i přesto, že jsem sama žila v části města, která byla vyhlášena svou vysokou koncentrací cizinců. Právě tímto důrazem na rovnost mezi všemi jsem získala pocit, že právě přístup majority hraje neskutečně významnou roli při integraci. Myslím si, že je to jeden z nejdůležitějších faktorů, který pomáhá předcházet frustraci nově přichozích, a právě díky tomuto přístupu dochází ke snižování negativních projevů spojených s integrací.

Ovšem ani Finsko není v oblasti rovnoprávnosti bezchybné. I tato severská země se potýká s rasistickými a xenofobními incidenty. I přesto, že je počet zločinů z nenávisti malý, toto číslo pomalu roste. V roce 2013 byla zaznamenána 4 % incidentů, pro rok 2014 číslo vzrostlo na 8 %. Finsko je známo také díky své genderové rovnoprávnosti. Ale i tady se mohou cizinci setkat s útoky nebo urážkami spojenými s pohlavím. Členové etnických skupin se stávají oběťmi sexuálních urážek či násilí více než rodilí Finové.

Je nutno říci, že i Finsko si již zažilo svůj první teroristický útok, a to právě ve městě Turku. Někdo by proto mohl namítnout, že integrace se nevyplatí a vstřícný přístup vůči cizincům také ne. Tato problematika je ovšem natolik složitá, že se jí nechci podrobně zabývat z důvodu nedostatku prostoru, ale také proto, že nejsem odborník na toto téma. Troufám si ovšem tvrdit, že lidé, kteří jsou schopni spáchat teroristický čin, nejsou

psychicky zdraví a v jejich případě je nutná jiná intervence. To se ale netýká většinové populace cizinců, kteří jen chtějí zlepšit dosavadní život. Pro tyto lidi je integrace určena.

Další oblastí, ve které mi Finsko přijde napřed, jsou inovace. V tomto případě mám na mysli zejména inovace na mezoúrovni, tedy na úrovni organizací a jejich projektů. Z již interpretovaných výsledků mého šetření se ukázalo, že lehce přes 50 % respondentů nezaujal v ČR žádný projekt. Podle mého úsudku za to částečně mohou i právě zmíněné inovace, kterých se českým organizacím a projektům patrně moc nedostává. I z mé teoretické části je patrné, že seveřani z této problematiky vycházejí poněkud lépe.

Rozhodně nechci snižovat úlohu projektů, které jsou realizované organizacemi v Čechách. Tyto programy a akce jsou nepostradatelným přínosem pro zdejší integraci. Bez nich by začleňování imigrantů do české společnosti probíhalo jen obtížně. Co ale chci zmínit a zdá se mi jako dobrý nápad, který Finsko rozvinulo, je propojování zdrojů a aktivizace obyvatel.

Opět se mohu odvolat na příklad z města Punkalaidun, které dokázalo zareagovat na demografické problémy příchodem pracovních sil z jiných zemí, a tím vyřešit nejen své obtíže. Na nově vzniklý problém dokázalo reagovat aplikací nového úspěšného modelu.

Obdivuhodným příkladem je ale také projekt, který jsem zmiňovala v teoretické části s názvem Startup Refugees. Právě na tomto příkladu lze ukázat, jak realizátoři tohoto projektu přesně zmapovali dostupné zdroje. Díky tomuto mapování vytvořili neotřelý a jedinečný projekt na podporu integrace cizinců. Zapojením rozličných aktérů do projektu od univerzit po soukromé firmy byli realizátoři schopni vytvořit síť poskytovatelů zaměstnání nebo vzdělání pro uprchlíky. Díky tomuto projektu jsou jeho tvůrci schopni podchytit i různé talenty z různých odvětví, protože jsou s uprchlíky sestavovány jejich osobnostní profily.

Není to ale jen tento startup, který se zaměřuje na rozvoj příležitostí uprchlíků. Helsinská vláda se zavázala inovovat v oblasti podpory zaměstnanosti a podnikání cizinců. Existují tedy i další projekty, které fungují na obdobné bázi jako Startup Refugees. Finsko do těchto projektů vkládá budoucnost integrace cizinců, která má být založena na komplexním přístupu a spolupráci všech složek společnosti.

Ve finském vládním programu pro integraci pro rok 2016-2019 také stojí, že by se dále mělo investovat do studentů vysokých škol s cizineckým pozadím. Těmto studentům by měl být zprostředkován kontakt s finskými firmami skrze pracovní stáže a psaní

diplomových prací. Tím dojde k rozvoji jejich dovedností. Samotné vysoké školy by pak samy měly organizovat intenzivní kurzy finštiny a švédštiny pro své zahraniční studenty a žadatele o azyl.

Inovaci vnímám i v organizaci MONIKA, která je funkčností a nabídkou poskytovaných služeb velmi podobná těm českým. Ovšem ve finské verzi je možnost využívat vzdálenou podporu díky online moderním technologiím. Při mém zkoumání zdrojů do teoretické části práce jsem se s žádným takovým trendem u českých poskytovatelů služeb nesetkala.

Domnívám se ovšem, že problematika inovací zasahuje zásadně do finanční správy. Jak jsem již poukázala dříve v diskuzi, Finsko do integrace svých cizinců vkládá mnohonásobně více finančních prostředků, než je tomu v České republice. U nás obecně platí, že sociální sféra je dlouhodobě podfinancována. Nelze se tedy divit tomu, že nezbyvají finance na inovace.

V rámci dotazníků jsem také připojila otázku, kterou jsem záměrně nedala do součásti šetření, a proto jsem její výsledky nepoužila do interpretace. Otázka totiž lehce vybočovala ze stanoveného cíle šetření. Protože mne ale zajímalo, zda se čeští sociální pracovníci orientují v příkladech dobré praxe v zahraničí v rámci EU, nabídla jsem jim také otázku mapující, zda kromě českých projektů a organizací sledují dění na migrační a integrační scéně i v zahraničí.

Výsledek mne ale opět překvapil. Až 70 % dotázaných odpovědělo na otázku, zda je zaujal některý z projektů realizovaný v zahraničí „nevím“. I přes tak malý vzorek mne udivilo, jak malý počet respondentů sleduje práci svých kolegů za hranicemi České republiky.

Přitom v samotné Koncepci integrace cizinců je navrženo opatření, které výslovně hovoří o tom klást důraz na zpracování a distribuování přehledů migračních aktualit, aby bylo budováno povědomí o situaci a nových trendech v oblasti integrace a migrace. Předpokládám, že číslo 70 % nebude stoprocentně odpovídat realitě, je ale možné, že velké množství sociálních pracovníků bude mít v této oblasti mezery.

Myslím si, že právě v oblasti, do které spadá sociální práce je nutná koordinace a spolupráce nejen na lokální úrovni, ale také na té mezinárodní. Na poli migrace a integrace to však platí o to víc, tím, že tento problém do jisté míry v rámci Evropy sdílíme. Je tedy nezbytné, aby byla zajištěna informovanost sociálních pracovníků v příkladech dobré praxe ze zahraničí, díky kterým se mohou inspirovat ve své vlastní činnosti.

Koncepce se tuto záležitost pokouší řešit skrze vzdělávací semináře pro pracovníky všech organizací, ať už státních či nestátních. V dokumentu s názvem Postup realizace Koncepce integrace cizinců na rok 2017 pak přibyl ještě další bod pro řešení daného problému. MV ČR by podle tohoto dokumentu mělo zajistit zpracování a následné zveřejňování informací na webových stránkách o migračních aktualitách, které povedou k větší informovanosti pracovníků ohledně nových zahraničních trendů v oblasti migrace a integrace.

Do jaké míry jsou tyto body splňovány jsou dle mého názoru diskutabilní, protože jsem nenašla žádný dokument, který by tyto úkoly vyhodnocoval. Na stránkách jednotlivých organizací jsem pak jen výjimečně dohledala informace, že se pracovníci dané organizace účastní mezinárodních konferencí nebo workshopů. Bohužel jsem na stránkách MV ČR nenašla ani chystaný přehled migračních a integračních aktualit ze zahraničí.

Důraz na vzájemnou výměnu informací a příkladů mezi jednotlivými evropskými státy klade důraz i samotná Evropská unie. Již v teoretické části jsem zmiňovala roli Evropské integrační sítě, která byla vytvořena právě za účelem sdílení znalostí a osvědčených praktik oblasti migrace a integrace. Domnívám se, že v oblasti informovanosti pracovníků o dobrých příkladech ze zahraničí by měla Česká republika zhodnotit aktuální situaci a implementovat řešení pro zlepšení.

Prostor pro zlepšení se ovšem nachází ve více sférách integrace. Tyto závěry vyplývají ze šetření v této diplomové práci. Česká integrace je z velké části podpořena projekty nevládních neziskových organizací, které se ale musí mimo jiné spoléhat na finanční zdroje od státu. Tím, že je sociální sektor nedostatečně finančně dotovaný, nezbývají proto ani peníze na inovace, které jsou v jiných zemích, třeba jako ve Finsku, běžné. Částečně i kvůli tomu mohou sociální pracovníci vnímat roli státu v otázce integrace jako nedostačující.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zmapování a komparace finského a českého procesu integrace ze tří perspektiv, které se na integraci podílejí. Mezi tyto tři perspektivy se řadila role státu, role sociálního pracovníka a role organizací, respektive jejich projektů na podporu integrace.

V rovině státu jsem se zaměřovala především na integrační politiku, a na to, jak mají obě země nastavený integrační plán. Tato část obsahovala také úskalí spojená s integrací, se kterými se musí oba státy vypořádávat. V rovině individuální, tedy zaměřené pouze na sociálního pracovníka, jsem zkoumala, jaké kompetence a dovednosti by měl sociální pracovník pracující s cizinci mít. K tomu jsem také přiřadila teorie a přístupy sociální práce, které jsou pro tuto oblast stěžejní. V této části diplomové práce ovšem nedošlo ke komparaci pracovníků obou zemí, protože jsou jejich kompetence a znalosti pojaty univerzálně. Jejich přístup ke klientovi by se neměl lišit. V rovině organizací a jejich projektů jsem pak vybrala z každé země příklady dobré praxe.

Součástí práce bylo také šetření zaměřující se na to, jak čeští sociální pracovníci vnímají proces integrace z těchto tří rovin. Některé výsledky pro mne byly očekávající, některé mne na druhou stranu velmi překvapily.

Osobně mě velmi zajímá praxe sociálních pracovníků v jiných zemích a myslím si, že je důležité vyměňovat si vzájemně informace a dovednosti, aby se předcházelo problémům či komplikacím. Tato diplomová práce ovšem z kapacitních důvodů nevyčerpala vše, co by mohla. Domnívám se, že některé aspekty integrace stále nabízí prostor k detailnějšímu studiu.

Seznam použité literatury

BAUM, D., GOJOVÁ, A. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava. Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. ISBN 978-80-7464-390-3.

BAUMAN, Z. *Cizinci před branami*. Přeložil Zuzana GABAJOVÁ. V Olomouci: Broken Books, 2017. ISBN 978-80-906307-2-7.

BERHANU, Y. B. *Volunteering among immigrants*. Kansalaisareena ry – Citizen Forum Publication 4/2017. ISSN 2489-5792

GARCIA, B. Theory and Social Work Practice with Immigrant Populations. In CHANG-MUY, F., CONGRESS, P. *Social work with immigrants and refugees: legal issues, clinical skills, and advocacy*. Second edition. New York, NY: Springer Publishing Company, 2016. ISBN 9780826126689.

HRUŠKA, L., HRUŠKOVÁ, A., TOŠNER, J. PILÁT, M. a kol. *Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. Ostrava. ACCENDO. 2018.

KLVAŇOVÁ, R. *The brother of the other: immigration from Belarus, Russia and Ukraine to the Czech Republic and the boundaries of belonging*. Brno: Masaryk University, 2017. ISBN 978-80-210-8577-0.

KOVAŘÍK, J. Sociálně ekologický model a fenomenologická tradice. In MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

LEONTIYEVA, Y. Imigranti v ČR – Žádání a nechtění. Současné migrační a integrační politiky v ČR. In KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. C., ŠTEFKO, M. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.

MARTIKAINEN, T., VALTONEN, K., WAHLBECK, Ö. The Social Integration of Immigrants in Finland. In FRIDERES, J., BILES, J. *International Perspectives: Integration and Inclusion*. Vyd. 1. Montreal and Kingston: Queen's Policy Studies Series, McGill-Queen's University Press. 2012. ISBN: 9781553395133

GÜNTEROVÁ, T. Sociální práce s uprchlíky. In MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

NAVRÁTIL, P. Antiopresivní přístupy. In MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., HOFÍREK, O. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.

TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ M. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-20-4.

Elektronické zdroje:

Aalborg Universitets forskningsportal [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.1.2019].

Dostupné z: https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/17425050/AMID_wp_43

Agapo [online]. Copyright © 2010 [cit. 6.5.2019]. Dostupné z: <http://www.agapo.cz/pro-zamestnavatele/jake-vyhody-ziskate/proc-zamestnavat-socialne-zdravotne-znevyhodnene>

Caritas [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.5.2019]. Dostupné z:

<https://www.caritas.org/where-caritas-work/europe/finland/>

Český statistický úřad, ČSÚ [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

Český statistický úřad, ČSÚ [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/29002718.pdf/571c5d12-3744-4d32-a8e2-e1a0f3f30e28?version=1.2>

Euractiv [online]. Copyright © 2019 [cit. 1.3.2019]. Dostupné z:

<https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/opinion/the-best-weapons-against-terrorism/>

Euro [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.2.2019]. Dostupné z:

<https://www.euro.cz/byznys/finove-vymiraji-maji-nejmene-deti-od-hladomoru-v-roce-1868-1373090>

European Network for Rural Development. [online]. Copyright © 2019 [cit. 26.5.2019].

Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

European Network for Rural Development. [online]. Copyright © 2019 [cit. 26.5.2019].

Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/publi-eafrd-brochure-03-en_2016.pdf

European Commission [online]. Copyright © 2019 [cit. 2.2.2019]. Dostupné z:

<https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/common-basic-principles-for-immigrant-integration-policy-in-the-eu>

European Commission [online]. Copyright © 2019 [cit. 2.2.2019]. Dostupné z:

<https://ec.europa.eu/migrant-integration/network/european-integration-network-3>

European Commission [online]. Copyright © 2019 [cit. 2.2.2019]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund_en

Finnish Government [online]. Copyright © 2019 [cit. 27.1.2019]. Dostupné z: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/59351>

Hospodářské noviny [online]. Copyright © 2019 [cit. 17.2.2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66112380-bez-znalosti-jazyka-nemuze-byt-o-integraci-uprechliku-ani-rec-ve-finsku-si-azylant-najde-praci-v-prumeru-za-8-let-predtim-se-uci>

InBáze, z.s. [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <http://www.inbaze.cz/asistencni-a-poradenske-sluzby-pro-migranty/>

InfoFinland [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.5.2019]. Dostupné z: <https://www.infofinland.fi/en/living-in-finland/as-an-immigrant-in-finland/integration-into-finland>

Integrační centrum Praha [online]. Copyright © 2018 [cit. 15.5.2019]. Dostupné z: <https://icpraha.com/kdo-jsme/>

International Organization for Migration [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://eea.iom.int/our-country-offices>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2019 [cit. 3.3.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-drzitelu-mezinarodni-ochrany.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2019 [cit. 5.3.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/evropska-integracni-sit.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce integrace cizinců 2016 [online]. Copyright © 2019 [cit. 16.3.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2019 [cit. 13.2.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/fondy-eu-v-oblasti-vnitrich-veci-obecne-informace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2019 [cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

Monika [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://monikanaiset.fi/en/our-activities/>

Nordic Labour Journal [online]. Copyright © 2019 [cit. 13.2.2019]. Dostupné z: <http://www.nordiclabourjournal.org/i-fokus/in-focus-2017/the-100-year-wave-hitting-nordic-labour-market/article.2017-02-01.8621719550>

Praguer. Mobilní aplikace pro cizince žijící v Praze [cit. 3.5.2019]. Copyright © 2019 [23.4.2019]. Dostupné z: <http://praguer.icpraha.com/>

RefuFest [online]. Copyright © 2019 [cit. 3.5.2019]. Dostupné z: <http://refufest.com/>

ResearchGate [online]. Copyright © 2019 [cit. 25.1.2019]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/320411435_Strengths-Based_Approach_in_Social_Work_A_distinct_ethical_advantage

ResearchGate [online]. Copyright © 2019 [cit. 30.1.2019]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/309418531_America's_Melting_Pot_or_the_Salad_Bowl_The_Stage_Immigrant's_Dilemma_Journal_of_Foreign_Languages_Cultures_and_Civilizations_ARIPD_American_Research_Institute_for_Policy_Development_Vol_1_No_2_2013_U

Salad Bowl of Prague [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://saladbowlofprague.cz/>

Slovo 21, z. s. [online]. Copyright © 2019 [cit. 3.5.2019]. Dostupné z: <http://www.slovo21.cz/projekty-cizinci>

Sdružení pro integraci a migraci [online]. Copyright © 2019 [cit. 17.5.2019]. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/delame/pravni-socialni-poradenstvi/socialni-poradenstvi>

Sdružení pro integraci a migraci [online]. Copyright © 2019 [cit. 6.5.2019]. Dostupné z: <https://bezvrasek.migrace.com/cs/o-nas>

Sociální práce/Sociálna práca [online]. Copyright © 2019 [cit. 16.1.2019]. Dostupné z: http://socialniprace.cz/soubory/sp1_2015_web-160707105016.pdf

Sociální práce/Sociálna práca [online]. Copyright © 2019 [cit. 29.1.2019]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_2015_web-160707105016.pdf

Social Worker. The professional social worker careers magazine [online]. Copyright © 2019 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.socialworker.com/feature-articles/ethics-articles/teaching-cultural-competence/>

Správa uprchlických zařízení. [online]. Copyright © 2019 [cit. 17.5.2019]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz/>

Startup Refugees. [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://startuprefugees.com/about/>

Startup Refugees innovate and integrate in Finland [online]. Copyright © 2019 [cit. 23.4.2019] Dostupné z: <https://finland.fi/business-innovation/startup-refugees-innovate-integrate-finland/>

Statistics Finland [online]. Copyright © 2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z: https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html

TE-palvelut [online]. Copyright © 2019 [cit. 2.2.2019]. Dostupné z: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/loyda_toita/tyohon_suomeen/index.html

TEM. Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland [online]. Copyright © 2019 [cit. 2.2.2019]. Dostupné z: <https://tem.fi/en/integration-services>

The Bowen Center [online]. Copyright © 2019 [cit. 28.2.2019]. Dostupné z: <https://thebowencenter.org/theory/>

University information system MENDELU [online]. Copyright © 2019 [cit. 1.2.2019] Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=71391

Abstrakt

Tato práce pojednává o integraci cizinců v Česku a ve Finsku. Popisuje a porovnává integrační procesy v obou zemích. Integraci cizinců zkoumá z perspektivy státu, sociálních pracovníků jakožto jedinců a z perspektivy organizací. Součástí této diplomové práce je také šetření mapující pohled sociálních pracovníků na proces integrace v České republice.

Abstract

This thesis deals with integration of foreigners in the CR and Finland. It describes and compares integration processes in both countries. Integration of foreigners is observed from the perspective of state, social workers as individuals and from the perspective of organizations. Part of this master thesis is also a survey studying the view of social workers on the process of integration in the Czech Republic.